

Биринжи патышалар

Сөзбашы

Хорматлы окыжылар!

Көне әхтиң китапларының бири болан «1-нжи патышалар» сизиң элиңизде. Көне хем Тәзе әхтлер асырларың жұммүшинден тә шу гүнлере ченли дүңйәде иң сөйлүп окалян, китаплар шасыны-Мукаддес китабы эмеле гетирйәр. Мукаддес китабы түркменлериң, ахырсоны, өз эне диллеринде окамаклык багтына эе боландыклары бизи бегендирйәр.

Мукаддес китабы тержиме эдиш институты шу китабың тержимечисине, редакторына хем-де онун түркмен дилинде нешир эдилмегине голдав беренлере миннетдарлык билдирйәр.

Гириш

«1-нжи патышалар» китабы «1-нжи Шамувел» ве «2-нжи Шамувел» китапларында башлан ысрайыл монархиясының тарыхыны довам этдирйәр. Китабы шу ашақдакы үч бөлүме бөлмек боляр: 1) Сүлейманың Ысрайылың ве Яхуданың үстүнден патышалыга беллениши ве Сүлейманың какасы Давудың өлүми. 2) Сүлейманың шалык сүрмеги ве онуң газанан үстүнликлери. Иерусалимдәки ыбадатхана гурлушыгы онуң газанан үстүнликлериниң биридир. 3) Ысрайылың демиргазык ве гүнорта патышалыклары бөлүнмеги. Месих догулмазындан өңки ИХ асырың орталарына ченли хөкүм сүрен патышалар билен баглы вакалар.

«1-нжи патышалар» ве «2-нжи патышалар» китабында хер бир баштутана Худая вепалылыгына гөрә баха берилйәр. Бу оларың газанан милли үстүнликлери бабатда-да шейледир. Чүнки бутпаразлык ве Худайдан йүз өвүрмеклик бетбагтчылыга гетирйәр. Ысрайыл патышалары Худая вепалылыкларыны саклап билмедилер. Яхуда патышаларының кәбирлери Худая вепалылыкларыны саклады, кәси-де Оны рет этдилер.

«1-нжи патышалар» китабында иң эсасы гахрыманлар Худайың пыгамберлеридир. Олар Худайың бутлара сежде этмезлик, Өзүне боюн болмаклык барадакы дуйдурышларыны батыргайлык билен халка етирдилер. Шол пыгамберлериң иң эсасы Ыляс пыгамбердир. Онун шу китабың 18-нжи бабындакы Багалың руханылары билен эден ярышы-да гаты тәсиндир.

Мазмуны

Давудың патышалыгының соңы

1:1-2:12

Сүлейманың патыша болмагы

2:13-46

Сүлейманың шалык сүрмеги

3:1-4:43

Сүлейманың шалыгының ирки йыллары

3:1-4:34

Ыбадатхананың гурулмагы

5:1-8:66

Сүлейманың шалыгының соңкы йыллары

9:1-11:43

Бөлүнен патышалык

12:1-22:53

Демиргазык тирелериниң гозгалаңы

12:1-14:20

Ысрайылың ве Яхуданың патышалары

14:21-16:34

Ыляс пыгамбер

17:1-19:21

Ысрайыл патышасы Ахап

20:1-22:40

Яхуда патышасы Ехошапат ве Ысрайыл патышасы Ахазя

22:41-53

1-нжи бап

Давут патышаның өмүрүнүн соңкы йыллары

¹ Давут патыша гаррап, яшы бир чене етипди. Онун үстүни нэче япынжа билен басырсалар-да, ол йыланокды. ² Шонда онун көшк эмелдарлары оңа: «Сизин алыхезретиңиз, сизин үчин бир яш бой гыз гөзлесинлер; ол гыз патышаның хузурында дуруп, оңа хызмат этсин, женабым патыша голай ятып, оны гыздырсын». ³ Шейдип, олар тутуш Ысрайылда гөрмегей, бой гызың гөзлегине чыкдылар ве шунемли Абышаг атлы бир гызы тапып, оны патышаның хузурына гетирдилер. ⁴ Гыз гаты гөрмегейди. Ол патыша серетди, оңа хызмат этди, йөне патыша оңа янашмады.

Адоньяның өзүни патыша дийип ыглан этмеги

⁵ Давудун Хагытдан болан оглы Адонья текепбирлик билен: «Мен патыша боларын» дийди. Ол өзи үчин сөвеш арабаларыны, атлылары хем-де өңүнден йөрөр ялы элли саны эсгер тайынлады. ⁶ Какасы Давут хич хачан оңа: «Нэме үчин бейле этдин?» диймэнди. Адонья Абшаломдан соң доглан гаты гөрмегей огланды. ⁷ Адонья Серуяның оглы Ёвап ве Абытар руханы билен дил дүвүшди. Шейдип, ол икиси Адоньяның тарапында болды. ⁸ Эмма Садок руханы, Ехояданың оглы Беная, Натан пыгамбер, Шимги, Реги хем-де Давудун батыр йигитлери Адоньяның тарапында дэлдилер.

⁹ Адонья Эйрогелин голайындакы Йылан гаянын янында гоюнлары, семиз өкүзчелери ве маллары гурбанлык берип, әхли доганларыны, патышаның огулларыны, Яхуданың әхли көшк эмелдарларыны чагырды. ¹⁰ Эмма ол Натан пыгамбери-де, Бенаяны-да, Давудун батыр йигитлерини-де, өз доганы Сүлейманы-да чагырмады.

Сүлейманың патыша дийлип ыглан эдилмеги

¹¹ Соңра Натан пыгамбер Сүлейманың әжеси Батшеба шейле дийди: «Сен Хагытын оглы Адоньяның патыша боландыгыны ве женабымыз Давудун мундан хабарының ёкдугыны эшитмединми? ¹² Инди мен саңа оглуң Сүлейман икиңизин өз жаныңызы халас этмегиниз үчин бир маслахат берейин. ¹³ Сен дессине Давут патышаның янына гит-де, ондан: „Әй, женабым, сен менден соң сениң оглуң Сүлейман патышалык эдер, ол мениң тагтымда отурар дийип, маңа ант ичмединми нэме? Онда нэме үчин хәзир Адонья патышалык эдйәр?“ дийип сорагын. ¹⁴ Онсоң сен шол ерде патыша билен гөплешип дуркаң, мен сениң ызыңдан гирип, сениң айданларыңы тассыкларын» дийди.

¹⁵ Шейдип Батшеба патышаның ички отагына гелди. Патыша гаты гаррапды; шунемли Абышаг оңа середйәрди. ¹⁶ Батшеба патышаның өңүнде дыза чөкүп тагзым этди. Патыша ондан: «Нэме арзың бар?» дийип сорады. ¹⁷ Батшеба оңа: «Әй, мениң женабым: „Менден соң сениң оглуң Сүлейман патышалык эдер, ол мениң тагтымда отурар“ дийип, маңа Худайың Ребден ант ичипдин. ¹⁸ Эмма хәзир Адонья патышалык эдйәр, сениң бу затлардан хабарың ёк. ¹⁹ Ол биртопар семиз өкүзчелери, маллары хем-де гоюнлары гурбанлык берип, патышаның әхли огулларыны, Абытар руханыны, гошун серкердеси Ёвабы чагырды, йөне ол гулуң Сүлейманы чагырмады. ²⁰ Әй, женабым, хәзир бүтин ысрайыл халкының гөзи сендедир. Сен женабымдан соң, онун тагтында кимиң отурмалыдыгыны олар айт. ²¹ Ёгсам женабым дүңйөден өтенден соң, мен ве оглум Сүлейман этмишли сайыларыс» дийди.

²² Батшеба патыша билен гөплешип дурка, Натан пыгамбер гелди. ²³ Патыша: «Натан пыгамбер шу ерде» дийип хабар бердилер. Ол патышаның хузурына гелип, йүзүни ере берип, оңа тагзым этди. ²⁴ Натан оңа шейле дийди: «Әй, женабым, сен: „Менден соң Адонья патышалык эдер, ол мениң тагтымда отурар“ диймәнмидиң нэме? ²⁵ Адонья бу гүн гидип, биртопар семиз өкүзчелери ве маллары, гоюнлары гурбанлык берип, патышаның огулларынын барыны, гошун серкерделерини ве Абытар руханыны чагырды. Олар Адонья билен биле ийип-ичип: „Яшасын Адонья патыша!“ диййәрлер. ²⁶ Йөне Адонья мен гулуңы, Садок руханыны, Ехояданың оглы Бенаяны ве гулуң Сүлейманы чагырмады. ²⁷ Эгер бу иш женабым патышаның табшырыгы боюнча болан болса, онда нэме үчин гулларыңа женабым патышадан соң тагтда кимиң отурмалыдыгыны айтмадың?»

²⁸ Давут патыша: «Батшебаны мениң яныма чагырын» дийди. Батшеба патышаның хузурына гелип, онуң өңүнде дурды. ²⁹ Патыша Ребден ант ичип, шейле дийди: «Жанымы хер мушакгатдан гутаран Реб муңа шаятдыр: ³⁰ „Менден соң сениң оглуң Сүлейман патышалык эдер, ол менин тагтымда отурар“ дийип, Ысрайыл Худайы Ребден ичен антымы бу гүн хөкман бержай эдерин». ³¹ Онсоң Батшеба йүзүни ере берип, оңа тагзым этди ве: «Гой, женабым Давут патышаның өмри узак болсун!» дийди.

³² Давут патыша: «Садок руханыны, Натан пыгамбери, Ехояданың оглы Бенаяны мениң яныма чагырын» дийди. Олар патышаның хузурына гелдилер. ³³ Патыша олар: «Мениң көшк эмелдарларымы яныңыз билен алың-да, оглум Сүлейманы мениң гатырыма мүндүрип, Гихона әкидин. ³⁴ Садок руханы билен Натан пыгамбер оны шол ерде Ысрайылың үстүнден патышалыга онуң башына яг чалсынлар; онсоң сурнай чалың-да: „Яшасын Сүлейман патыша!“ дийип гыгырын. ³⁵ Сиз онуң ызы билен гелерсиңиз, ол гелсин-де, мениң тагтымда отурсын ве мениң ериме патыша болсун. Чүнки мен оны Ысрайылың ве Яхуданың патышасы эдип белледим» дийди. ³⁶ Ехояданың оглы Беная патыша жогап берип дийди: «Омын! Мениң женабымың Худайы Реб хем шейле дийсин. ³⁷ Реб женабым билен болшы ялы, Сүлейман билен хем болуп, онуң шалыгыны женабым Давут патышаның шалыгындан-да хас гүллетсин».

³⁸ Шейдип, Садок руханы, Натан пыгамбер, Ехояданың оглы Беная, керетлер хем пелетлер гидип, Сүлейманы Давут патышаның гатырына мүндүрдилер-де, оны Гихона тарап әкитдилер. ³⁹ Садок руханы Реббе йүз тутулян чадырдан ичи зейтун яглы шахы алып, Сүлейманың башына яг чалды. Соңра сурнай чалнып, әхли адамлар: «Яшасын Сүлейман патыша!» дийип гыгырышдылар. ⁴⁰ Олар түйдүк чалып, шатланып, гыгырышып, Сүлейманың ызы билен гитдилер. Оларың сеси ери сарсыдыды.

⁴¹ Адонья билен онуң янындакы чагырыланларың бары ийип-ичип боланларындан соң муны эшитдилер. Ёвап сурнай сесини эшидип: «Шәхердәки бу шовхун нәмекә?» дийди. ⁴² Ол гепләп дурка, Абятар руханының оглы Ёнатан гелди. Адонья: «Гирибер, чүнки сен хорматланын адамсың, хош хабар гетиренсиң» дийди. ⁴³ Ёнатан Адонья шейле дийди: «Ёк, бейле дәл, чүнки женабымыз Давут патыша Сүлейманы патыша этди. ⁴⁴ Патыша Садок руханыны, Натан пыгамбери, Ехояданың оглы Бенаяны, керетлери, пелетлери онуң билен иберди. Олар оны патышаның гатырына мүндүрдилер. ⁴⁵ Садок руханы билен Натан пыгамбер оны Гихонда патышалыга онуң башына яг чалып сайладылар. Шол ерден олар шатланышып, гыгырышып шәхере тарап гайтдылар. Бу адамларың шовхунлы сеслеридир. Сизиң эшиден шовхуныңыз шолдур. ⁴⁶ Сүлейман патышалык тагтында отуряр. ⁴⁷ Патышаның эмелдарлары женабымыз Давут патышаны мубәрекләп: „Гой, Худай Сүлейманың адыны сениң адындан-да мешхур этсин, онуң шалыгыны сениң шалыгындан-да хас гүллетсин“ дийдилер. Патыша хем дүшегиниң үстүнден Худая сежде этди. ⁴⁸ Патыша довам эдип, шейле дилег этди: „Шу гүн гөзүмиң ачыклығында мениң перзентлеримиң бирине тагтымы берен, Ысрайыл Худайы Реббе алкыш болсун“».

⁴⁹ Онсоң Адоньяның янындакы чагырыланларың бары горкушып, ерлеринден туруп, херси өз ёлуна гитди. ⁵⁰ Адонья Сүлеймандан горкусына, дессине Реббе йүз тутулян чадыра гидип, өзүни горамак үчин, шол ердәки гурбанлык сыпасының чыкып дуран шахларындан япышды. ⁵¹ Сүлеймана шейле хабар бердилер: «Ине, Адонья Сүлейман патышадан горкяр, ол гурбанлык сыпасының шахларындан япышып: „Гой, Сүлейман патыша шу гүн өз гулуны өлдүрмежекдиги барада маңа ант ичсин“ диййәр». ⁵² Сүлейман шейле жогап гайтарды: «Эгер ол өзүни лайык алып барса, онуң екеже гылам гымылдамаз, эгер-де ондан бир пислик тапылайса, онда ол өлер». ⁵³ Шейдип, Сүлейман патыша онуң ызындан адам иберип, оны гурбанлык сыпасындан гетиртди. Ол гелип, Сүлейман патыша тагзым этди. Сүлейман хем она: «Бар, өйүне гайт» дийди.

2-нжи бап

Давудың Сүлеймана весъети

¹ Давут өлмезиниң өң янында оглы Сүлейманы янына чагырып, оңа шейле весъет этди: ² «Хер кес кимин мен-де дүнйәден өтмели пурсадым голай гелди. Сен тутанъерли бол, мерт бол. ³ Өз Худайың Реб нәме буюрса, оны ерине етир; Реббиң ёлларындан йөрәп, Онуң парзларыны, табшырыкларыны, хөкүмлерини хем-де өвүт-үндевлерини Мусаның канунында язылышы ялы бержай эт. Шонда сен нәме этсең-де, нирә гитсең-де, ишиң шовуна болар. ⁴ Онсоң Реб:

„Эгер сениң огулларың Маңа гулак гоюп, бүтин калплары, жан-тенлери билен Маңа иман эдип яшасалар, ысрайыл тагтындан сениң неслиң аркасы кесилмез“ дийип, маңа берен вадасыны бержай эдер. ⁵ Шейле хем Серуяның оглы Ёвабың маңа нәме эденини хем-де онун Ысрайылың ики гошунбашысыны Нериң оглы Абнери хем-де Етериң оглы Амасаны өлдүрүп, нәме эденини өзүң билйәнсиң. Ол уруш вагтындакы ган үчин, асудалык вагтында ар алып, олары өлдүрди. Ыовап эшиклерини уруш дөврүндәки ялы гана булады. ⁶ Сен пәхим-пайхасыңа гөрә херекет эт. Ёвап гаррылык чагында өлүлөр дүйәсине асудалыкда инмесин. ⁷ Гилгатлы Барзыллаың огулларына мәхирли бол. Сен олары зерур затлар билен үпжүн эт, чүнки мен доганың Абшаломдан гачанымда, олар маңа ягшылык этдилер. ⁸ Шейле хем Бахурымдан болан беняминли Гераның оглы Шимги бардыр. Маханайыма баряркам, ол маңа эрбет гаргыш этди, йөне ол Иордан дерясына мени гаршыламага геленде, мен она: „Мен сени өлдүрмерин“ дийип, Ребден ант ичдим. ⁹ Эмма сен Шимгини жезасыз галдырма, чүнки сен пайхаслы адамсың ве она нәме этмелидигиңи өзүң билерсиң. Шимги гаррылык чагында өлүлөр дүйәсине асудалыкда инмесин».

Давудың өлүми

¹⁰ Онсоң Давут ата-бабаларына говушды. Оны Давут галасында жайладылар. ¹¹ Давут Ысрайылда кырк йыллап патышалык этди. Ол еди йыл Хебронда, отуз үч йыл хем Иерусалимде патышалык этди. ¹² Шейдип, Сүлейман какасы Давудың тагтына чыккды; онун патышалыгы гаты мэкәм болды.

Адоньяның өлүми

¹³ Онсоң Хагытың оглы Адонья Сүлейманың әжеси Батшебаның янына гелди. Батшеба ондан: «Эйгилигеми?» дийип сорады. Адонья хем: «Эйгилиге» дийип жогап берди. ¹⁴ Соңра Адонья: «Сениң билен бир гүррүним бар» дийди. Батшеба: «Айдыбер» дийди. ¹⁵ Адонья шейле дийди: «Сен билйәрсин, мен патыша болмалыдым, бүтин ысрайыл халкы мениң патыша болмагыма гарашярды. Эмма бу башгача болды, мениң иним патыша болды, чүнки бу патышалык Ребденди. ¹⁶ Инди мениң сенден бир хайышым бар; оны рет этме». Батшеба хем она: «Айдыбер» дийди. ¹⁷ Адонья: «Хайыш эдйәрин, Сүлейман патышадан шунемли Абышагы маңа аяллыга бермегини сорай. Ол саңа ёк диймез» дийди. ¹⁸ Батшеба: «Боляр, мен сениң үчин патыша билен геплешерин» дийди.

¹⁹ Шейлеликде, Батшеба Адоньяның адындан геплешмек үчин Сүлейман патышаның янына гитди. Патыша оны гаршы алмага еринден галып, тагзым эдип, тагтында отурды. Патышаның әжеси үчин хем бир тагт гетирип гойдулар, ол патышаның саг тарапында отурды. ²⁰ Соңра Батшеба: «Мениң бир кичижик хайышым бар; оны рет этме» дийди. Патыша хем она: «Хайышыңы айдыбер әже, мен оны рет этмен» дийди. ²¹ Батшеба: «Гой, шунемли Абышаг сениң доганың Адонья аяллыга берилсин» дийди. ²² Сүлейман патыша әжесине шейле жогап берди: «Сен нәме үчин шунемли Абышагы Адонья үчин сораярсың? Онун үчин патышалыгы хем сора! Чүнки ол мениң улы доганымдыр; патышалыгы дине онун үчин дәл-де, әйсем Абытар руханы билен Серуяның оглы Ёвап үчин хем сора!» ²³ Онсоң Сүлейман патыша Ребден ант ичип, шейле дийди: «Эгер Адонья бу сөзлери үчин өз жаны билен жогап бермесе, Худай маңа-да муны ве мундан хем бетерини гөркезсин. ²⁴ Мени дикелдип, какам Давудың тагтында отурдан, вада бериши ялы маңа ве мениң несиллериме патышалыгы берен Ребден ант ичйәрин. Адонья хут шу гүнүң өзүнде өлдүрилер!» ²⁵ Шейдип, Сүлейман патыша Ехояданың оглы Бенаяны, Адоньяның янына иберди. Ол хем оны өлдүрди.

Абытарың ковулмагы, Ёвабың өлүми

²⁶ Патыша Абытар рухана шейле дийди: «Бар, өз Анатотдакы ериңе гит, чүнки сен яшамага мынасып дәлсин. Эмма мен сени шу вагт өлдүржек дәл, чүнки сен какам Давудың өнүнде Хөкмүрован Реббин сандыгыны гөтердин, сен какамың әхли мушакгатлыкларыны дең чекишдин». ²⁷ Шейдип, Сүлейман Абытары Реббе руханы хөкмүнде гулук этмеклик хукугындан махрум этди. Шейдип, Реббин Шилодакы Эли ве онун несиллери барадакы айдан сөзлери бержай болды.

²⁸ Бу хабар Ёваба барып говшанда, ол Реббин чадырына гачып барып, гурбанлык сыпасының шахларындан япышды. Чүнки Ёвап Абшалома дәл-де, Адонья голдав берипди. ²⁹ Сүлейман

патыша: «Ёвап Реббин чадырына гачып барды, ол шол ерде гурбанлык сыпасының янында» дийип хабар бердилер. Сүлейман: «Бар, гит-де, оны өлдүр» дийип, Ехояданың оглы Бенаяны иберди. ³⁰ Онсоң Беная Реббин чадырына гелип, Ёваба: «Саңа патышаның адындан бәрик чыкмагыңы буюярын» дийди. Йөне Ёвап: «Ёк, мен шу ерде өлжек» дийди. Соңра Беная ене-де, ызына гидип: «Ёвап маңа шу жогабы берди» дийип, онуң әхли айданларыны патыша хабар берди. ³¹ Патыша шейле жогап берди: «Онуң айдышы ялы эт. Оны өлдүр-де жайла. Шейдип, менден ве какам Давудың бейлеки несиллериниң бойнундан Ёвабың дөкен нәхак ганының гүнәсини айыр. ³² Реб онуң бу дөкен ганыны өз башындан индерер. Чүнки ол өзүнден-де догручыл хем-де говы ики адамы, ягны Ысрайылың гошунбашысы, Нериң оглы Абнер билен Яхуданың гошунбашысы Етериң оглы Амаса билен уршуп, олары өлдүрди, какам Давудың болса мундан хабары ёкды. ³³ Абнериң ве Амасының ганы эбеди Ёвабың хем-де онуң несиллериниң башындан инер. Эмма Реб Давуда ве онуң тагтда отурян несиллерине эбедилик асудалык берер». ³⁴ Онсоң Ехояданың оглы Беная гидип, Ёвабы өлдүрди. Ол өз чөлдәки мүлкүнде жайланды. ³⁵ Патыша онуң ерине Ехояданың оглы Бенаяны гошунбашы эдип белледи. Абытарың дерегине болса, Садогы руханылыга белледи.

Шимгиниң өлүми

³⁶ Соңра патыша адам ёллап, Шимгини чагырдып, она шейле дийди: «Иерусалимден өзүне бир жай салын-да, шол ерде яша, башга хич ере гитме. ³⁷ Билип гой, Кидрон чайындан гечип, шол ерден чыкан гүнүң хөкман өлерсиң. Сен өлүми өз башыңа сатын аларсың». ³⁸ Шимги патыша: «Сениң айдян затларың мамладыр, женабым. Гулуңыз—мен эдил айдышыңыз ялы хем эдер» дийди. Шейдип, Шимги эсли вагтлап Иерусалимде яшады.

^{39–40} Үч йылдан соң Шимгиниң ики саны гулы, Гатың ханы Магаканың оглы Акышың янына гачып бардылар. Шимги: «Сениң гулларың Гатда» диен хабары эшидип, туруп, эшегини ганңалап, мүнди-де, гулларыны гөзлөп, Гата Акышың янына гитди. Шимги гидип, гулларыны Гатдан ызына гетирди. ^{41–42} Шимгиниң Иерусалимден Гата гидендигини ве ене ызына доланып гелендиги барадакы хабары Сүлеймана етиренлеринде, патыша адам иберип, Шимгини чагыртды ве оңа: «Мен саңа Ребден ант ичирип: „Билип гой, башыңа нәме дүшсе-де, шол ерден башга ере гиден гүнүң өзүнде, сен хөкман өлерсиң дийип дуйдурманмыдым нәме?“. Сен хем маңа: „Сениң айдянларың бары догры. Мен саңа гулак асарың“ дийипдин. ⁴³ Онда нәме үчин Реббе ичен антыңы, мениң саңа берен табшырыгымы бержай этмәнсиң?» ⁴⁴ Патыша сөзүни довам этдирип: «Какам Давуда эден әхли яманлыкларыңы өзүң билйәнсиң. Шол эден яманлыкларыңы Реб сениң өз башындан индерер. ⁴⁵ Эмма Сүлейман патыша ялканар. Давудың тагты Реббин өңүнде бакы беркәр» дийди. ⁴⁶ Онсоң патыша Ехояданың оглы Беная буйрук берди; ол-да гидип, оны өлдүрди.

Шейдип, Сүлейманың патышалыгы беркеди.

3-нжи бап

Сүлейман Худайдан пәхим-пайхас дилейәр

¹ Сүлейман Мүсүр патышасы фыровьның гызына өйленип, патыша билен гарындашлык ачды. Ол өз өйи, Реббин өйи хем-де Иерусалимдиң дашындакы диварлар салнып гутарылянча, аялыны Давут галасына гетирди. ² Адамлар сежде эдилйән ерлерде гурбанлык берйәрдилер, чүнки хенизе ченли Реббе ыбадат өйи салынманды.

³ Сүлейман какасы Давудың весьетлерини бержай эдип, Ребби сөйди. Йөне ол сежде эдилйән ерлерде гурбанлык берип, якымлы ыслы түтетги якды. ⁴ Бир гүн патыша гурбанлык бермек үчин Гибгона гитди, чүнки эсасы сежде эдилйән ер шол ердеди. Сүлейман шол ерде мүнлерче якма гурбанлыкларыны берипди. ⁵ Гибгонда гиже Сүлейманың дүйшүне Реб гирди. Худай оңа: «Диле, дилән задыңы берерин» дийди. ⁶ Сүлейман шейле дийди: «Гулуң какам Давудың ынамлы, догручыл хем-де акйүрекли боланы үчин, она улы мерхемент этдин. Бу гүн оңа тагтында отурмага огул берип, Өз бейик мерхеметиңи гөркездин. ⁷ Инди эй, Худайым Реб, Сен гулуң—мени какам Давудың ерине патыша этдин. Мен ёлбашчылык этмәге укыбы болмадык, тежрибесиз, яш огландырын. ⁸ Гулуң Сениң сайлан, сан-сажаксыз халкыңың арасындадыр. ⁹ Шонуң үчинем халкыңы доландыра ялы, ягшы-яманы сайгарар ялы, Сен Өз гулуңа пәхим-пайхас бер, чүнки ким Сениң сан-сажаксыз халкыңы доландырып билер?»

¹⁰ Сүлейманың бу дилеги Таңра ярады. ^{11–12} Худай она шейле дийди: «Өзүңе узак өмүр, байлык дилемән я-да душманларыңың өлүмини дилемән, эйсем ягшы-яманы сайгарар ялы, акыл-пайхас диләниң үчин, Мен саңа дилән задыңы берйәрин. Мен саңа өңкүлериң хич биринде болмадык ве сенден соң хем хич кимде болуп билмежек акыл-пайхас, аң-дүшүнже берерин. ¹³ Мен саңа дилемедик затларыңы, ягны өмүрбойы эгсилмежек байлык билен хормат берерин. Саңа тай гелжек патыша болмаз. ¹⁴ Эгер сен мениң парзларымдыр табшырыкларымы бержай эдип, какаң Давут ялы ёлларымдан йөресең, Мен сениң өмүрүңи-де узалдарың». ¹⁵ Сүлейман ояңды, гөрсе, бу дүйш экен. Соңра ол Иерусалиме гелип, Реббин Эхт сандыгының өңүнде дуруп, якма ве саламатлык гурбанлыкларыны берип, әхли эмелдарлары үчин мейлис гурды.

Сүлейманың пәхимли чөзгүди

¹⁶ Бир гүн ики саны азгын аял гелип, патышаның хузурында дурды. ¹⁷ Ол аялларың бири шейле диййәр: «Әй, женабым, мен шу аял билен бир өйде яшаярын. Шу аял өйдекә, мениң чагам догуляр. ¹⁸ Шондан үч гүн соң мунуң хем чагасы боляр. Бизиң икимиз биле яшаярыс, өйде бизиң икимизден башга хич ким ёк. ¹⁹ Онсоң бир гиже бу аялың оглы өлйәр, себәби ол чагасының үстүне тогаланыпдыр. ²⁰ Ол ярыгиче туруп, мен уклап ятыркам, мениң гапдалымда ятан оглумы алып, өз гужагында, өз өлен оглуны болса мениң гужагымда гоюпдыр. ²¹ Мен эртеси ирден оглумы эмдиржек болсам, ол өли ятыр. Мен оңа дыкгат билен серетдим ве чаганың өзүминки дәлдигине магат гөз етирдим». ²² Эмма бейлеки аял: «Ёк, дири чага мениңки, өлен чага сениңки» диййәр. Биринжи аял: «Ёк, өлен чага сениңки, дири чага мениңки» диййәр. Шейдип, олар патышаның хузурында жеделлешдилер.

²³ Онсоң патыша шейле диййәр: «Бириниз: „Дири чага мениңки, өлен чага сениңки“ диййәрсиниз, бейлекиңиз болса: „Ёк, бейле дәл! Өлен чага сениңки, дири чага мениңки“ диййәрсиниз». ²⁴ Соңра патыша: «Мана бир гылыч гетирип берин» диййәр. Патыша гылыч гетирип берйәрлер. ²⁵ Ол: «Дири галан чаганы ики бөлүң-де, ярысыны бирине, ярысыны-да бейлекисине берин» диййәр. ²⁶ Эмма чагасы дири галан аял: «Әй, женабым, чаганы оңа берин; оны асла өлдүрмән!» диййәр. Чүнки ол аялың өз оглуна рехими инди. Йөне бейлеки аял: «Ол мениңки хем болмасын, сениңки хем болмасын, оны икә бөлүң» диййәр. ²⁷ Онсоң патыша: «Дири галан чаганы биринжи аяла берин, оны асла өлдүрмән, ол онуң әжесидир» диййәр. ²⁸ Патышаның чыкаран хөкүмини бүтин ысрайыл халкы эшидип, оңа улы хормат гойды. Пайхаслы хөкүм чыкараар ялы Сүлейман патышада Худайың пәхим-пайхасының бардыгыны халк гөрди.

4-нжи бап

Сүлейманың эмелдарлары

¹ Сүлейман патыша бүтин Ысрайылың үстүнден шалык сүрди. ² Онуң янындакы эмелдарлар шуларды: Садогың оглы Азаря руханыды, ³ Шишаның огуллары Элихореп билен Ахыя кәтиплерди, Ахылудың оглы Ехошапат йыл язгыжысыды. ⁴ Ехояданың оглы Беная гошунбашыды, Садок билен Абятар руханыларды. ⁵ Натаның оглы Азаря хәкимлериң үстүнден гараярды; Натаның оглы Забут болса хем руханы, хем патышаның яраныды. ⁶ Ахышар көшгүн баштутанды; Абданың оглы Адонырам болса межбуры ишдәкилериң үстүнден гараярды.

⁷ Бүтин Ысрайылда Сүлейманың он ики саны хәкими барды. Оларың херси патышаны ве онуң өй-ичерисини, гезекли-гезегине, йылда бир ай азык билен үпжүн этмелиди. ⁸ Оларың атлары шуларды: Эфрайым даглык юрдунда Бенхур, ⁹ Макасада, Шагалбымда, Бейтшемешде ве Эйлонбейтхананда Бендекер, ¹⁰ Арубот үлкесинде Бенхесет (Соко билен бүтин Хепер юртлары хем оңа дегишлиди), ¹¹ бүтин Напатдор үлкесинде Бенабынадап (Ол Сүлейманың гызы Тапата өйленипди), ¹² Тагнак, Мегидо үлкелеринде, Йизрегелиң этегиндәки Саретаның янындакы бүтин Бейтшеян үлкесинде, Бейтшеяндан Абелмехола, Ёкмегамың анырсына ченли болан аралыкдакы үлкеде Ахылудың оглы Багана, ¹³ Рамотгилгат үлкесинде Бенгебер (Бенгеберде Манашениң оглы Яйырың Гилгатдакы обалары барды. Башандакы Аргоп этрабында берк диварлы, дервезелери бүрүнч гөзенекли алтмыш саны улы гала хем оңа дегишлиди), ¹⁴ Маханайым үлкесинде Идоның оглы Ахынадап, ¹⁵ Нафталы үлкесинде Ахымагас (Ол Сүлейманың гызы, Босмата өйленипди), ¹⁶ Ашер ве Бегалот үлкелеринде Хушайың оглы

Багана, ¹⁷ Ысакар үлкесинде Паруваның оглы Ехошапат, ¹⁸ Бенямин үлкесинде Эланың оглы Шимги, ¹⁹ аморлар патышасы Сихон хем-де Башан патышасы Огуң юрды болан Гилгатда Урының оглы Гебер. Ол бу ерин хәкимиди.

Сүлейманың патышалыгының өсүши

²⁰ Яхуда халкы билен ысрайыл халкы деңиз якасындакы чәге дей көпди. Олар ийип-ичип, хошбагтлылыкда яшадылар. ²¹ Сүлейман Перат дерясындан пилиштликер юрдуна ве Мүсүр серхедине ченли болан бүтин юрда патышалык этди. Олар Сүлейманың өмрүниң ахырына ченли оңа салгыт төләп, хызмат этдилер.

^{22–23} Сүлейманың көшгүниң бир гүнлүк азыгы, ики йүз отуз батман^a ёкары хилли ундан, дөрт йүз алтмыш батман^b адаты ундан, он саны бага бакылан өкүзден, йигрими саны яйлада бакылан өкүзден, йүз саны гоюндан, ондан дашары-да сугунлардан, жеренлерден, сайгактардан хем-де семиз гушлардан ыбаратды. ²⁴ Чүнки ол Перат дерясының гүнбатырындакы әхли веляятларда, Типсадан Газа ченли болан аралыкдакы Перат дерясының гүнбатырындакы әхли патышаларын үстүндөн хөкүм сүрйәрди. Ол төверегиндәки гоңшы юртларының әхлиси билен асудалыкда яшады. ²⁵ Сүлейманың бүтин өмрүне Дандан Беершеба ченли аралыкдакы тутуш Яхудадакы ве Ысрайылдакы хер бир адам үзүм ве инжир агачларының ашагында асудалыкда яшады. ²⁶ Шейле хем Сүлейманың сөвеш арабаларына гошулян атлары үчин кырк мүн саны ат ятагы, он ики мүн атлысы барды. ²⁷ Шол хәкимлериң хер бири Сүлейман патышаны ве онуң сачагындан иймитленйәнлериң барыны, өз белленен айларында азык билен үпжүн эдйәрди. Оларың хич бир зады кемлик этмезди. ²⁸ Оларың херси өзүне табшырылышына гөрә, йөнекей ве сайлама атлар үчин оларың саклянян ерине арпа ве саман гетирерди.

²⁹ Худай Сүлеймана деңиз кенарындакы чәге дей учурсыз акыл-пайхас, дуйгурлык хем-де дүшүнжелилик берди. ³⁰ Сүлейман пәхим-пайхасында бүтин гүндогарлылардан, бүтин мүсүрликерден өне гечди. ³¹ Чүнки онуң пәхим-пайхасы, ислендик адамыңкыдан, эзралы Эйтаныңкыдан, Махолың огуллары Хеймандыр Калколыңкыдан ве Дарданыңкыдан-да йитиди. Төверегиндәки әхли миллетлериң арасында онуң ады мешхурды. ³² Сүлейман үч мүн тымсал айтды^c; онуң нагмалары болса мүнден агдыкды. ³³ Ол Ливандакы кедр агажындан диварың йүзүнде гөгерйән ёвпан өсүмлигине ченли болан агачлардан сөз ачарды^d, хайванлар, гушлар, сүйренижилер ве балыктар барада сөзләрди. ³⁴ Сүлейманың пәхим-пайхасы хакында эшиден ер йүзүндәки әхли патышалар, Сүлейманы динлемәге адам ёлладылар.

5-нжи бап

Ыбадатхананың гурлушыгына тайярлык

¹ Сур патышасы Хирам Сүлейманың какасының орнуна патышалыга белленендигини эшиден бадына, өз эмелдарларыны Сүлейманың янына иберди; чүнки Хирам Давудың хемишелик яраны болупды. ² Сүлейман Хирама адам иберип, шейле дийди: ³ «Өзүң билйәрсин, какам Давут төверегиндәки урушлар зерарлы, душманларындан долы үстүн чыкянча, өз Худайы Реббе ыбадат өйүни гуруп билмеди. ⁴ Йөне хәзир Худайым Реб маңа хемме тарапдан паряхатчылык берди; менде не ягы, не-де бетбагтчылык бар. ⁵ Шейдип, Реббин какам Давуда: „Сениң ерине тагтында отуртжак оглуң Маңа ыбадат үчин өй гулар“ дийип айдышы ялы, мен Худайым Реббе ыбадат үчин өй гурайын диййәрин. ⁶ Шоңа гөрә мениң үчин Ливанда кедр агачларының кесилмегини табшыр. Мениң ишчилерим сениң ишчилериң билен биле ишләрлер. Ишчилерине нәче дийсен, шонча-да хак төләйин; чүнки өзүң билйәрсин, бизиң арамызда сидонлылар ялы агач кесип билйән адам ёк».

⁷ Хирам Сүлейманың сөзлерини эшиденде, гаты шатланып: «Бу улы халкың үстүндөн патышалык эдер ялы, Давуда шейле акыл-пайхаслы огул берен Реббе шу гүн алкыш болсун» дийди. ⁸ Хирам Сүлеймана адам иберип: «Сениң маңа иберен саргыдыңы эшитдим; мен сениң кедр хем-де серви агажы барадакы ислеглериңи битирерин. ⁹ Мениң ишчилерим агачлары

^a *Ики йүз отуз батман* – еврейче *отуз кор*. Отуз кор такм. 4.6 тонна дендир.

^b *Дөрт йүз алтмыш батман* – еврейче *алтмыш кор*. Алтмыш кор такм. 9.2 тонна дендир.

^c *Сүлейман үч мүн тымсал айтды* – Буларың кәбирини *Сүлейманың пәхимлери* китабында окуп билерсиниз

^d *Сөз ачарды* – *Сүлейманың пәхимлери* китабына серет.

Ливандан деңзе гетирерлер. Мен олары богдурып, деңиз үсти билен акдырдып, айдан ерине элтдирип, шол ерде чөздүрерин. Сен гелип, олары экидерсин. Сен хем мениң ислегими ерине етирип, көшгүмдөкилери азык билен үпжүн эт». ¹⁰ Шейдип, Хирам Сүлейманы кедр хем-де серви агачлары билен үпжүн этди. ¹¹ Сүлейман болса Хирама онуң көшгүндөкилер үчин азык хөкмүндө элли мүн чувал^е бугдай, еди мүн хум^ф сап яг берди. Сүлейман Хирама хер йыл шунча азык берерди. ¹² Реб вада берши ялы, Сүлеймана пәхим-пайхас берди. Хирам билен Сүлейманың арасында асудалык болды. Олар өз араларында ылалашык баглашдылар.

¹³ Сүлейман патыша бүтин Ысрайылдан межбуры ишчилери топлады; гуллар отуз мүн адамдан ыбаратды. ¹⁴ Олардан нобатма-нобат боюнча хер айда он мүн адамы Ливана ёллады. Олар бир ай Ливанда, ики ай хем өйлөринде болардылар. Адонырам межбуры ишдөкилериң баштутаныды. ¹⁵ Сүлейманың дагда етмиш мүн саны йүк дашаяны, сегсен мүн саны даш ёнужысы барды. ¹⁶ Мундан дашары Сүлейманың ишлейён адамларының үстүндөн гараян үч мүн үч йүз саны баштутаны барды. ¹⁷ Олар патышаның табшырыгы боюнча Реббин өйүниң дүйбүни тутмак үчин, улы гымматбаха дашлар ве ёнулан дашлар гетирдилер. ¹⁸ Сүлейманың бинятчылары билен Хирамың бинятчылары ве гебаллылар Реббин өйүни гурмак үчин, дашлары ёнуп, агачлары кесип тайярладылар.

6-нжы бап

Ыбадатхана гурлушыгы

¹ Ысрайылларың Мүсүрден чыкып гайтмагының дөрт йүз сегсенинжи йылында, Сүлейманың патышалыгының дөрдүнжи йылында, икинжи ай болан Зив айында^г Реббин өйи гурлуп башланды. ² Сүлейман патышаның Реб үчин гуран өйүниң узынлыгы алтмыш тирсек, ини йигрими тирсек, бейиклиги отуз тирсекди. ³ Реббин өйүниң дашкы отагының өңүндөки эйванының ини өйүң ини ялы йигрими тирсекди, узынлыгы өйүң өң тарапында он тирсекди. ⁴ Ол Реббин өйүне гөзенекли пенжирелер этди. ⁵ Сүлейман Реббин өйүниң дашкы ве ички отагларың, дашкы диварларына янашдырып, гапдал отагларыны салды. ⁶ Пүрслер өйүң диварыны дешмез ялы, өйүң диварының йүзүндөн даш чыкгытлар этдилер. Ашакы гатың ини бөш тирсек, ортакы гатың ини алты тирсек, үчүнжи гатың ини еди тирсекди.

⁷ Реббин өйи гурланда өндөн ёнулып тайярланан дашлардан гурулды. Шол себәпден өй гурулярка ондан не чекич, не палта, не-де демир гуралың сеси эшидилди.

⁸ Ортагы гатың гапысы Реббин өйүниң гүнорта тарапындады; айлавлы басганчаклар билен ортакы гата, ортакы гатдан үчүнжи гата чыкып болярды. ⁹ Шейдип, Сүлейман Реббин өйүниң гурлушыгыны тамамлады. Ол өйүң үчегини кедр пүрслери ве кедр тагталары билен басырды. ¹⁰ Тутуш өе янашдырылып салнан отагларың хер гатының бейиклиги бөш тирсекди. Ол отаглар өе кедр пүрслери билен бирикдилди.

^{11–12} Сүлеймана гуруп йөрөн өйи хакында Реббин сөзи гелди: «Эгер сен Мениң парзларымы бержай эдип, хөкүмлериме боюн болуп, әхли табшырыкларымы саклап, олары бержай этсең, Мен какаң Давуда берен вадамы сениң үстүң билен ерине етирерин. ¹³ Мен ысрайылларың арасында яшап, Өз халкым ысрайылы терк этмерин».

¹⁴ Шейдип, Сүлейман Реббин өйүни гуруп гутарды. ¹⁵ Ол өйүң ички диварларыны кедр тагталарындан эдип, онуң дырнагындан үчегине ченли ички диварының йүзүне тагта тутды. Ол өйүң полуны серви агажындан этди. ¹⁶ Ол өйүң арка тарапында, дырнакдан депесине ченли кедр агачларындан бейиклиги йигрими тирсек болан дивар бина этди. Ол муны иң мукадес отаг болан ички отаг хөкмүндө гурды. ¹⁷ Ички отагың өңүндөки дашкы отагың узынлыгы кырк тирсекди. ¹⁸ Өйүң ичи кедр тагтасындан кесилип, кәдә хем-де ачылып отуран гүллере чалым эдйён нагышлар билен хашамлананды. Дивардакы дашлар гөрүнмез ялы, дивар тутушлыгына кедр тагтасы билен өртүленди. ¹⁹ Ол өйүң төрүндө Реббин Эхт сандыгыны голяр ялы ички отаг тайярлады. ²⁰ Ички отагың узынлыгы-да, ини-де, бойы-да йигрими тирсекди, оңа сап алтын чайыланды. Ол шейле хем кедр агажындан ясалан гурбанлык сыпасыны-да алтын

^е *Элли мүн чувал* – еврейче *йигрими мүн кор*. Йигрими мүн кор такм. 4000 тонна дендир.

^ф *Еди мүн хум* – еврейче *йигрими мүн бат*. Йигрими мүн бат такм. 440000 литре дендир. «Йигрими мүн бат» кәбир гадымы голязмалардан алнан, йөне башга голязмаларда *йигрими кор*.

^г *Зив айы* – Бу апрелиң ортасындан майың ортасына ченли болан дөвүрдир.

чайды. ²¹ Сүлейман Реббиң өйүнің ичини сап алтын билен өртди; ички отагың өңүндөн алтын зынжырлар герип, оны-да алтына гаплады.

Ыбадатхананың безелиши

²² Соңра ол тутуш өйи кемсиз-көстсиз болар ялы, оны тутушлығына алтын билен өртди. Хатда ички отагың өңүнде дуран гурбанлык сыпасына хем алтын чайды.

²³ Ол ички отагда хер бириниң бойы он тирсек болан зейтун агажындан ики саны керуп^h ясады. ²⁴ Керупларың икисиниң хем ганатының узынлығы бәш тирсекди. ²⁵ Оларың херсиниң ганаты, ганатының бир ужундан бейлеки ганатының ужуна ченли он тирсекди. Керупларың икисиниң хем өлчеге-де, шекили-де бирди. ²⁶ Керупларың икисиниң-де бейиклиги он тирсекди. ²⁷ Сүлейман керуплары Реббиң өйүнің ички отагында гойды. Оларың ганатлары, бириниң ганаты диварың бир тарапына, бейлекисиниң ганаты диварың эйлеки тарапына етер ялы герлип гойланды. Керупларың бейлеки ганатлары өйүң ортасына тарап герлип дурды. ²⁸ Сүлейман керуплара хем алтын чайды.

²⁹ Тутуш өйүң диварлары, ички ве дашкы отагларың диварларының йүзи оюлып, керуплар, палма агачлары ве ачылан гүллер билен хашамлананды. ³⁰ Ол өйүң ички ве дашкы отагларының полуна хем алтын чайды.

³¹ Сүлейман ички отага зейтун агажындан гапылар ясады. Гапыларың гермевлери ве сөлери бәш бурчлыды. ³² Зейтун агажындан ясалан ики гапының йүзи оюлып, керуплар, палма агачлары ве ачылан гүллер билен хашамлананды. Сүлейман олара алтын чайды, керупларың ве палма агачларының йүзүне хем алтын чайды.

³³ Шейле хем Сүлейман өйүң дашкы отагының гапысына зейтун агажындан дөртбурч сөелер ясады. ³⁴ Ол серви агажындан ики тайлы гапы этди, онуң ики тайы хем ики тарапа-да ачыларды. ³⁵ Сүлейман гапыларың йүзи оюлып, керуплар, палма агачлары билен хашамланан нагшың үстүне алтын чайды. ³⁶ Ол үч хатар ёнулан даш ве бир хатар кедр пүрсүндөн ички ховлы гурды.

³⁷ Сүлейманың патышалыгының дөрдүнжи йылында, Зив айында Реббиң өйүнің дүйби тутулды. ³⁸ Сүлейманың патышалыгының он биринжи йылында, секизинжи ай болан Бул айындаⁱ Реббиң өйи мейилнама гөрә долулығына гурлуп гутарылды. Сүлеймана өйи гурмак үчин еди йыл герек болды.

7-нжи бап

Сүлейманың көшги

¹ Сүлейман өзүне-де көшк салды. Ол көшги он үч йылда гуруп гутарды.

² Ол «Ливан жеңцелли» атлы көшк салды. Онуң узынлығы йүз тирсек, ини элли тирсек, бейиклиги отуз тирсек болуп, ол дөрт хатар кедр сүтүнлериниң үстүнде гурулды. Сүтүнлериң үстүнде кедр пүрслери гоюлды. ³ Хер хатарда он бәш, жеми кырк бәш саны пүрс сүтүнлериң үстүнде гоюлды. Ол көшгүң үчеге кедр тагталары билен басырылды. ⁴ Ливан жеңцели атлы көшгүң бири-бирине бакып дуран үч хатар пенжирелери барды. ⁵ Әхли гапылар ве гапы сөлери дөрт бурчлыды. Олар бири-бирине гапма-гаршы, үч хатарды.

⁶ Сүлейман узынлығы элли тирсек, ини отуз тирсек болан сүтүнлер эйваныны гурды. Онуң өңүнде сүтүнлер билен дикилен, үсти басырылан далан барды.

⁷ Соңра ол Тагт залыны, ягны хөкүм чыкарылян ер болан Хөкүм залыны гурды. Ол бир диварың дырнагындан бейлеки диварың дырнагына ченли кедр тагталары билен өртүленди.

⁸ Сүлейманың өз яшаян өйи Тагт залының еңсе тарапындакы ховлуда бир меңзеш гурлушда салнанды. Сүлейман өз аялы, фыровьның гызына-да шу зала меңзеш өй гуруп берди.

⁹ Буларың барысы дашардан көшгүң ховлусына, бинадан чыкыда ченли тутушлығына өлчеге гөрә ёнулып, яргы билен ики тарапы-да текизленен гымматбаха дашлардан гуруланды. ¹⁰ Бина гымматбаха дашлардан, улы дашлардан, секиз, он тирсеклик дашлардан гуруланды. ¹¹ Бина дашларының үстүндөн өлчеге гөрә ёнулан гымматбахалы дашлар ве кедр тагталары гоюлды. ¹² Көшгүң ховлусының төверегиндәки хаятлар эдил Реббиң өйүнің ички ховлусы ве өйүң эйваны ялы үч хатар ёнулан даш ве бир хатар кедр тагтасы билен өрүленди.

^h Керуп – Перишделериң бир гөрнүши. Сөзлүге серет.

ⁱ Бул айы – Бу Октябрың ортасындан Ноябрың ортасына ченли болан дөвүрдир.

Хирама берлен табшырык

¹³ Сүлейман патыша адам иберип, сорлы Хирамы гетиртди. ¹⁴ Хирам Нафталы тиресинден болан бир дул хатының оглуды, какасы хем сорлы бүрүнч уссасыды. Ол бүрүнчден зат ясамакда гаты уссат, өкде ве тежрибели уссады. Ол Сүлейман патышаның чагырышыны кабул этди. Хирам Сүлейманың бүрүнчден ясалмалы затларының әхлисини ясады.

¹⁵ Хирам ики саны бүрүнч сүтүн ясады. Хер сүтүниң бейиклиги он секиз тирсек, төереги он ики тирсекди. ¹⁶ Ол шейле хем сүтүнлерин депесинде гоймак үчин бүрүнчден гуюлан ики саны тәч ясады. Хер тәжиң бейиклиги бәш тирсекди. ¹⁷ Сүтүнлерин депесиндәки тәчлер тор шекилли өрме зынжырлар билен безеленди. ¹⁸ Ол хер сүтүниң депесиндәки тәчлерин үстүни бүрәр ялы, хер өрме зынжырын төерегине бүрүнчден ясалан ики хатар нар айлады. ¹⁹ Эйвандакы сүтүнлерин депесиндәки тәчлер лилия гүлүниң шекилинде болуп, оларың бейиклиги дөрт тирсекди. ²⁰ Тәчлер ики сүтүниң хем-де өрме зынжырларың ёкарсындакы тегелек гүберчек ерде гоюлды. Хер тәжиң төерегине хатарлап, ики йүз нар айланды. ²¹ Ол сүтүнлери ыбадатхананың эйванында дикди. Ол гүнортада сүтүн дикип, онуң адына Якын дакды. Ол демиргазыкда-да сүтүн дикип, онуң адына Боваз дакды. ²² Сүтүнлерин депесинде лилия шекилли нагышлар барды. Шейдип, сүтүнлерин иши тамамланылды.

²³ Соңра ол гуюлан, бир гырасындан бейлеки гырасына ченли он тирсек, бейиклиги бәш тирсек болан бүрүнчден тегелек ховуз ясады. Онуң төереги отуз тирсекди. ²⁴ Ховзуң эрнегинин ашак янында хер бири он тирсек болан кәди шекилли нагышлар ики хатар эдиллип, онуң тутуш төереги билен айлананды. Оларың бары биле гуйлуп ясalandы. ²⁵ Ховуз он ики өкүзин үстүнде дурды; өкүзлерин үчүси демиргазыга, үчүси гүнбатара, үчүси гүнорта, галан үчүси хем гүндогара бакып дурды. Ховуз оларың үстүнде ерлешдирилипти. Өкүзлерин аркасы ич тарапа бакып дурды. ²⁶ Ховзуң галыңлыгы дөрт бармакды, эрнеги кәсәниң эрнеги ялы ачылан лилия гүлүниң шекилиндеди. Ол еди йүз хум¹ тутярды.

²⁷ Ол он саны бүрүнч араба ясады. Арабаларың херсинин узынлыгы, ини дөрт тирсек, бейиклиги үч тирсекди. ^{28–29} Арабаларың шекили шунуң ялыдыр: дашы чарчуваланан, дөрт гыраңлы тагталар ясалып, олара ёлбарсларың, өкүзлерин ве керупларың шекиллери хашамланыпдыр. Ёлбарсларың ве өкүзлерин ёкарсындакы ве ашагындакы чарчувалара, эгрем-буграм шекилли нагышлар хашамланып салнанды. ³⁰ Хер арабаның дөрт бүрүнч тигри, бүрүнч оклары барды; дөрт бурчунда хем легени сакламак үчин чыкытлар барды; чыкытларың хер гапдалына эгрем-буграм шекилли нагышлар хашамланып салнанды. ³¹ Хер арабаның ёкарсында чарчуважыга салнан тегелек агыз ясалды. Онуң бейиклиги бир тирсекди; онуң агзы тегелек болуп, ини бир ярым тирсекди; онуң агзында хашамлар барды, гапдаллары тегелек дәл-де дөртбурчлыды. ³² Дөрт тигир гапдал тагталарың ашагындады, тигирлерин оклары араба билен биле гуйлуп ясalandы. Тигрин бейиклиги бир ярым тирсекди. ³³ Тигирлерин ясалышы ат арабаларың тигирлеринин ясалышы ялыды; оларың окларының, гуршавларының, кеелеринин, топларының бары биле гуйлуп ясalandы. ³⁴ Хер арабаның дөрт бурчунда дөрт чыкыт барды. Чыкытлар араба билен биле гуйлуп ясalandы. ³⁵ Арабаның үстүнде ярым тирсек бейикликдәки тагта секиси барды; арабаның үстүндәки тутавачлар хем-де гапдал тагталары араба билен биле гуйлуп ясalandы. ³⁶ Онуң чыкытларының хем-де гапдал йүзүниң ачык ерлерине хашамланан керупларың, арсланларың хем-де палма агажының нагыш салнанды. Оларың дашына эгрем-буграм шекиллер хашамланып салнанды. ³⁷ Ине, Хирам он арабаны шейле ясады. Оларың барының гуйлушы хем, өлчеги хем, шекили хем бирди.

³⁸ Шейле хем Хирам он саны бүрүнч леген ясады. Хер леген он бәш горкүйзе тутярды; хер леген дөрт тирсекди; он арабаның херсинин үстүнде бир леген барды. ³⁹ Ол арабаларың бәшисини Реббин өйүниң гүнортасында, бейлеки бәшисини-де өйүң демиргазыгында гойды. Ол ховзы өйүң гүнорта-гүндогар бурчунда гойды.

⁴⁰ Хирам шейле хем газанлар, күл атарлар, легенлер ясады. Шейдип, Хирам Реббин өйүнде Сүлейман патыша үчин әхли этмели ишлерини тамамлады. ^{41–44} Ики сүтүни сүтүнлерин депесинде ики саны жам шекилли тәжи, сүтүнлерин депесиндәки шол тәчлери безәп дуран ики саны өрме зынжыры, ики саны өрме зынжыр үчин дөрт йүз нары, сүтүнлерин депесиндәки жам шекилли ики саны тәжиң үстүни өртмек үчин хер өрме зынжыр үчин ики хатар нары, он

¹Еди йүз хум – еврейче *и́ки му́ң бат*. Ики му́ң бат такм. 44000 литре дендир.

арабаны, арабаның үстүндәки он легени, бир саны ховзы хем-де ховзун астындакы он ики өкүзи ясады.

⁴⁵ Газанлар, күл атарлар, легенлер ве Хирамың Реббин өйи үчин Сүлейман патыша ясап берен гапларының бары ялпылдавук бүрүнчденди. ⁴⁶ Патыша бу гаплары Иорданың дүзлүгинде, Сукот билен Саретаның арасындакы тоюн топраккы ерде бүрүнчден гуйдурды. ⁴⁷ Сүлейман бу бүрүнч гап-гачларының аграмыны чекдирмеди, чүнки олар жуда көпди; Оларың аграмыны хич ким аныкламады.

⁴⁸ Шейдип, Сүлейман Реббин өйүндәки әхли гап-гачлары, алтындан эдилен гурбанлык сыпаны, үстүнде хөдүр чөреги гоюлян алтын хан тагтасыны ясады. ^{49–50} Ички отагың өнүнде бәшиси гүнортада, бәшиси демиргазыкда гойлан сап алтын чыраданлары, гүллери, чыралары, этишгирлери, кәселери, мүченеклери, легенлери, якымлы ыслы түтетги ямак үчин уланылян гаплары, маңгаллары, өйүң ички отагының, ягны иң мукаддес отагың хем-де өйүң мукаддес отагының гапылары үчин алтын петлелери ясады.

⁵¹ Шейдип, Сүлейман патышаның Реббин өйи үчин эдилмели әхли ишлери тамамланды. Сүлейман какасы Давут тарапындан өе багыш эдилен әхли затлары: күмши, алтыны, гап-гачлары гетирип, Реббин өйүндәки хазынада гойды.

8-нжи бап

Әхт сандыгының ыбадатхана гетирилмеги

¹ Онсоң Сүлейман Реббин Әхт сандыгыны Давут галасы болан Сиён галасындан гетиртмек үчин, Ысрайылың яшулуларыны, әхли тиребашыларыны, ысрайылларың уругбашыларыны Иерусалиме, өз хузурына йыгнады. ² Бүтин ысрайыл халкы единжи Этаным айында^k, Чатма байрамчылыгында Сүлейман патышаның янына йыгнанышды. ³ Бүтин Ысрайылың яшулулары гелдилер ве руханылар сандыгы гөтердилер. ⁴ Шейдип, олар Реббин Әхт сандыгыны, Реббе йүз тутулян чадыры хем-де чадырың ичиндәки әхли мукаддес энжамлары гетирдилер. Буларың барыны руханылар билен левилер Реббин өйүне гетирдилер. ⁵ Сүлейман патыша ве онуң хузурына йыгнанан бүтин ысрайыл халкы Әхт сандыгының өнүндеди. Олар сан-сажаксыз гоюнлары, өкүзлери гурбанлык бердилер. ⁶ Соңра руханылар Реббин Әхт сандыгыны өз ерине, Реббин өйүниң иң мукаддес отагына, керупларың ганатларының астына гетирип гойдулар. ⁷ Керуплар ганатларыны сандыгың үстүне герип, сандыгың-да, онуң сырыкларының-да үстүни өртйәрди. ⁸ Сырыклар шейле узынды велин, хатда оларың учлары иң мукаддес отагың өнүндәки мукаддес ерденем гөрнүп дурды, йөне дашардан гөрүнмейәрди. Олар шу гүне ченли хем шол ердедир. ⁹ Сандыгың ичинде Мусаның гоян ики саны канун язылан даш бөлегинден башга хич зат ёкды; Муса бу ики даш бөлегини ысрайыл халкы Мүсүр юрдундан чыкандан соң, Реббин олар билен әхт эден ери болан Хореп¹ дагында сандыга салыпды. ¹⁰ Руханылар мукаддес отагдан дашары чыканларында, Реббин өйи булутдан долды. ¹¹ Руханылар булут зерарлы Реббин хузурында хызмата дуруп билмедилер, чүнки Реббин шөхраты Худайың өйүни долдурыпды. ¹² Шонда Сүлейман шейле дийди: «Реб түм гаранкылыкда месген тутжакдыгыны айтды. ¹³ Мен Саңа бакы месген тутарың ялы, учурсыз гөзел өй гурдум».

Сүлейманың халка йүзленмеси

¹⁴ Онсоң патыша халка тарап өврүлип, бүтин ысрайыл жемагатына ак пата берди. Бүтин ысрайыл жемагаты дик дурды. ^{15–16} Сүлейман шейле дийди: «Какам Давуда: „Мен ысрайыл халкымы Мүсүрден чыкаралым бәри, Маңа ыбадат этмәге өй гурмаклары үчин ысрайыл тирелеринден екеже шәхери-де сайламадым. Мен ысрайыл халкыма шалык этсин дийип, Давуды патышалыга сайладым“ дийип берен вадасыны бержай эден Ысрайыл Худайы Реббе алкыш болсун! ¹⁷ Какам Давут Ысрайыл Худайы Реббе ыбадат үчин өй гурмагы йүрегине дүвүпди. ^{18–19} Эмма Реб какам Давуда: „Маңа ыбадат үчин өй гурмагы йүрегине дүвмек билен сен говы этдин; йөне шейле-де болса өйи сен гурмарсын. Сениң билиңден өнен оглуң Маңа ыбадат үчин өй гулар“ дийди. ²⁰ Ине, Худай Өз берен вадасыны бержай этди, чүнки мен какам Давудың ерине гечдим. Реббин вада берши ялы, мен Ысрайылың тагтында отырын. Ысрайыл

^k Этаным айында – Сентябрь ортасындан Октябрь ортасына ченли болан дөвүрдир.

¹ Хореп – Хорей бейлеки ады Синай.

Худайы Реббе ыбадат үчин өй гурдум. ²¹ Сандыгы мен шол өйде гойдум. Аталарымызы Мүсүр топрагындан чыкаранда, Реббин олар билен эден эхти шонуң ичиндедир».

Сүлейманың дилеги

²² Соңра Сүлейман Реббин гурбанлык сыпасының хем бүтин ысрайыл халкының өңүнде дуруп, эллерини гөге тарап узатды: ²³ «Эй, Ысрайыл Худайы Реб, Сениң ялы Худай не ашакда ерде, не-де ёкарда гөкде бардыр. Бүтин калплары билен ёлундан йөрейён гулларың үчин Сен эхтиңи, садык сөйгиңи саклаярсын. ²⁴ Сен Өз гулуң—какам Давуда берен ваданы бержай этдиң. Шу гүн Сениң әхли айдан сөзлериң амала ашды. ²⁵ Шонуң үчин хем, эй, Ысрайыл Худайы Реб, гулуң какам Давуда: „Эгер сениң огулларың Маңа гулак асып, сениң йөрейшиң ялы, Мениң хакыкат ёлумдан йөреселер, сениң неслинден хич бир адам Ысрайылын тагтындан айрылмас“ дийип берен ваданы бержай эт. ²⁶ Шонуң үчин хем, эй, Ысрайылын Худайы, гой, Сениң гулуң какам Давуда берен вадан амала ашсын!

²⁷ Эмма Худай ерде месген тутармы? Хатда Сени гөк-де, гөклерин гөги-де ичине сыгдырып билмейөр. Онсоң мениң бу салан өйүм дагы нәмежик! ²⁸ Йөне шонда-да, я Бейик Худайым, Сен гулуң дилегине хем-де ялбарышына гулак сал-да, гулуның бу гүн эдйён налышыны ве дилегини кабул эт. ²⁹ Гөзлериң гиже-гүндиз: „Маңа шу ерде ыбадат эдилер“ диен өйүнде болсун. Гулуның шу ере тарап бакып эдйён дилегини эшит. ³⁰ Өз ысрайыл халкың ве мен гулуң шу ере тарап бакып дилег эденимизде, гулуның, халкың Ысрайылын налышларыны эшит. Өз гөкдәки месгенинден эшит-де, бизи багышла.

³¹ Бир адам башга бир адама гаршы гүнә эдип, ант ичмәге межбур эдилсе, ол гелип, шу өйде Сениң гурбанлык сыпаның өңүнде гүнәсиздигине ант ичсе, ³² шонда Сен гөкде эшит-де, оңа жогап бер. Гулларыңа хөкүм эдип, гүнәлә гүнәсине гөрә жеза бер, гүнәсизи акла-да, догрулыгына гөрә сыла.

³³ Сениң халкың ысрайыл Саңа гаршы гүнә эденлиги зерарлы душман өңүнде еңлише сезевар боланда, тәзеден Саңа йүз тутуп, Сениң адыны ыкпар этсе, шу өйде Саңа дилег эдип, ялбарса, ³⁴ шонда Сен гөкде эшит-де, халкың ысрайылың гүнәсини гечип, олары ызларына, аталарына берен юрдуна гетир.

³⁵ Саңа гаршы гүнә эдендиклери зерарлы гөк япылып, ягмыр ягдадык махалы, олар шу ере тарап бакып, дилег эдип, Сениң адыны ыкпар этселер, Сен хасрат чекдиренлериң хем гүнәлери үчин тоба гелселер, ³⁶ шонда Сен гөкде эшит-де, Өз гулларың болан ысрайыл халкының гүнәсини гечип, олар догры ёлдан йөремеклиги өврет. Өз халкыңа мирас хөкмүнде берен юрдуна ягмыр ягдыр.

³⁷ Эгер юртда ачлык я гыргын кесели болса, эпгек, ыгалдан чүйремеклик, чекиртге я-да гурчук пейда болса, эгер душманлары олар өз ислендик галаларында олар сүтем этселер, нәхили бела, нәхили кесел болса-да, ³⁸ ислендик адам я-да ысрайыл халкы тарапындан нәхили дилегдир налыш эдилен болса, хер кес өз йүрек дердини билип, шу өе тарап эллерини герсе, ³⁹ шонда Сен гөкде өз месгенинде эшит-де, олары багышла ве олар ярдам эт. Хер кесе эден ишине гөрә жогап бер, чүнки хер ынсаның йүрегини диңе Сен билйәнсиң. ⁴⁰ Шейдип, олар Сениң аталарымыза берен юрдунда өмүрбойы Сенден горкуп яшасынлар.

^{41–42} Халкың ысрайылдан болмадык, йөне Сениң бейик адың, гудратың хем-де Өз халкың үчин эден бейик ишлериң барада эшидип, узак юртдан гелен кесеки шу өйде дилег этсе, ⁴³ Сен Өз гөкдәки месгенинде оны эшит-де, дүнйәниң әхли халкларының ысрайыл халкы ялы Сениң адыны билип, Сенден горкуп, Саңа ыбадат үчин гуран өйүми билерлери ялы, кесекиниң дилегине-де жогап бер.

⁴⁴ Эгер халкың Сениң иберен ёлуң билен душманына гаршы сөвеше чыкып, Сениң сайлан шәхерине, мениң Саңа ыбадат үчин гуран өйүме тарап бакып, Сен-Реббе дилег этсе, ⁴⁵ гөкде оларың дилеглерини, налышларыны эшидип, олар душманларының үстүнден еңиш бер.

⁴⁶ Олар Саңа гаршы гүнә этселер—гүнә этмейән адам ёкдур—Сен газапланып, олары душман элине берсен, душман олары есир эдип, якын-у узак юрда әкитсе, ⁴⁷ олар хем есирлиге әкидилен юртларында ойланып тоба эдип, ялбарып: „Биз нәхаклык эдип, гүнә газандык, пислик этдик“ дийип, ⁴⁸ өзлерини есир алан душманларының юрдунда пәк калплары ве жан-тенлери билен Саңа йүзленип аталарына берен юрдуңа, Өз сайлан шәхерине, Саңа ыбадат үчин гуран өйүме тарап бакып, дилег этселер, ⁴⁹ шонда Сен Өз гөкдәки месгенинде оларың дилеглерини, налышларыны эшит-де, оларың дадына етиш. ⁵⁰ Саңа гаршы гүнә эден халкыңы хем-де оларың

Сана гаршы эден языларыны багышла, есир аланларың олара рехимдарлык эдерлери ялы, Сен Өз халкына душманларының гөзүниң өңүнде рехимдарлык эт. ⁵¹ Чүнки олар Сениң демир печ кимин ловлаян Мүсүрден чыкаран халкыңдыр, Сениң мирасындыр. ⁵² Өз гулуң хем-де халкың ысрайыл ислендик вагт Сени чагыранларында, Сен оларың налышларыны эшит. Гой, гөзлериң оларда болсун. ⁵³ Эй, Хөкмүрован Реб, Сен аталарымызы Мүсүрден чыкаранында, гулуң Муса аркалы айдышың ялы, Өзүңе мирасдар этмек үчин дүниәниң әхли халкларының арасындан ысрайыл халкыны Өз халкың хөкмүнде сайладың».

Сүлейман дилегини соңлаяр

⁵⁴ Сүлейман Худая дилегини, налышыны гутарандан соң, Реббин гурбанлык сыпасының өңүнде эллерини гөге герип, дыза чөкөн еринден турды. ⁵⁵ Сүлейман дик дуруп, бүтин ысрайыл халкына батлы сес билен пата берип, шейле дийди: ⁵⁶ «Вада берши ялы, ысрайыл халкына парахатчылык берен Реббе алкыш болсун. Ол Өз гулы Муса аркалы берен ягшы вадаларының барыны бержай этди. ⁵⁷ Худайымыз Реб бизиң аталарымыз билен болшы ялы, бизиң биленем болсун, бизи хич хачан ташламасын, терк этмесин. ⁵⁸ Бизиң Онуң ёлларындан йөрәримиз ялы, Онуң аталарымыза берен табшырыкларыны, парзларыны хем-де хөкүмлерини бержай эдеримиз ялы, йүреклеримизи Өзүңе тарап өвүрсин. ^{59–60} Гой, мениң Реббин өңүнде диле гетирен сөзлерим Бейик Худая гиже-гүндиз якын болсун. Бейик Худай дүниәниң әхли халкларының Реббин Худайдыгыны, Ондан башга Худайың ёкдугыны билерлери ялы, Реб Өз гулуны, ысрайыл халкыны гүнделик зерур затлар билен үпжүн этсин. ⁶¹ Шонуң үчин хем сиз Онуң парзларына боюн болуп, Онуң табшырыкларыны шу гүнки ялы бержай эдип, Бейик Худайымыза ак йүректен хызмат эдин».

Ыбадатхананың ачылышы

⁶² Онсоң патыша ве онуң янындакы бүтин ысрайыл халкы Реббин хузурында гурбанлык бердилер. ⁶³ Сүлейман Реббе саламатлык гурбанлыгы хөкмүнде йигрими ики мүң өкүз, бир йүз йигрими мүң гоюн берди. Шейдип, патыша ве бүтин ысрайыл халкы Реббин өйүниң ачылыш дабарасыны этдилер. ⁶⁴ Шол гүнүң өзүнде Сүлейман патыша Реббин өйүниң өңүндөки ховлының ортасыны мукаддес этди. Патыша шол ерде якма гурбанлыкларыны, галла садакасыны ве саламатлык гурбанлыкларының ягларыны берди, чүнки Реббин хузурындакы бүрүнч гурбанлык сыпасы якма гурбанлыгыны, галла садакасыны, саламатлык гурбанлыгының яг бөлеклерини тутардан гаты кичиди.

⁶⁵ Шейдип, Сүлейман ве бүтин ысрайыл халкы — улы мэхелле Хамат гирелгесинден Мүсүр серхедине ченли болан аралыкда, Худайымыз Реббин хузурында он дөрт гүнлөп байрам этдилер. ⁶⁶ Шундан соң Сүлейман халкы өйли-өйүңе угратды. Олар патышаны ялкап, Реббин Өз гулы Давуда, халкы ысрайыла гөркезен әхли ягшылыклары үчин шатланып, гөвнүхошлукда өйли-өйлериңе гайтдылар.

9-нжы бап

Реб ене Сүлеймана гөрүңйәр

^{1–2} Сүлейман Реббин өйүни, өз көшгүни хем-де гурмага мейил эден затларының барыны гуруп гутаранда, Реб Гибгонда гөрнүши ялы, Сүлеймана икиленч гөрүңйәр. ³ Реб Сүлеймана шейле диййәр: «Мен сениң эден дилегини, налышыңы эшитдим. Сениң гуран бу өйүни мукаддес этдим. Маңа ол ерде эбедилик ыбадат эдилер. Мениң назарым ве йүрегим хемише шол ерде болар. ^{4–5} Эгер-де сен какаңың йөрөйши ялы сап йүреклилик, догрулык билен Мениң ёлумдан йөрөп, табшыран әхли затларымы эдип, Мениң хөкүмлеримдир дүзгүнлерими бержай этсен, „Сениң неслинден Ысрайыла хөкүм сүржек адам кемлик этмез“ дийип, какаң Давуда вада бершим ялы, Ысрайылың үстүнден патышалыгыңы беркарар эдерин.

^{6–7} Эмма сиз я-да сизиң огулларыңыз Мениң ызыма эермекден йүз дөндерсениз, өңүңизде гоян табшырыкларымы, парзларымы бержай этмән, гидип башга худайлара хызмат эдип, олар сежде этсениз, онда Мен ысрайыл халкыны өзлерине берен еримден махрум эдерин. Өзүме ыбадат эдилмеги үчин мукаддес эден бу өйүми рет эдерин. Ысрайыл халкы бейлеки халклар

геп хем гүлки болар. ⁸ Шу өй харабалыга өврүлөр^m. Онун янындан гечйән хер бир киши оңа хайранлар галып, пышырдашып: „Реб нәме үчин бу юрды, бу өйи бейле терк этдикә?“ диер. ⁹ Онсоң әхли халклар: „Чүнки ысрайыл халкы ата-бабаларыны Мүсүр юрдундан чыкаран өзлериниң Худайы Ребден йүз дөндерип, башга худайлара тарап өврүлип, олар сежде этдилер, олар хызмат этдилер. Шонуң үчин хем Реб бу бетбагтчылыгы оларың башындан индерди“ диерлер».

Сүлейманың Хирам билен баглашан ылаалашыгы

¹⁰ Сүлейман ики өйи, ягны Реббин өйи билен өз көшгүни йигрими йылда гуруп гутарды. ¹¹ Сур патышасы Хирамың кедр хем-де серви агачларындан ве алтындан Сүлейман нәче ислесе берендиги үчин, Сүлейман патыша-да оңа Желиле веляатындан йигрими галаны берди. ¹² Хирам Сордан Сүлейманың өзүне берен галаларыны гөрмәге гелди, йөне онун ол галалара гөвни етмеди. ¹³ Шонуң үчин хем ол: «Әй, доган, маңа берен галаларың дагы нәхили?» дийди. Шейдип, олары Кабулⁿ дийип атландырдылар. Олар шу гүне ченли хем шейле атландырылар. ¹⁴ Хирам болса Сүлейман патыша ики йүз батман^o алтын иберипди.

Сүлейманың бейлеки үстүниклери

^{15–16} Сүлейман патыша шу ашакдакы агзаланлары гурмак үчин межбуры ишчилери топлапды. Олар Миллоны^p тәзеден дикелтмек үчин, Реббин өйүни, патышаның өйүни, Иерусалимин диварыны, Хасоры, Мегидоны, Гезери (Мүсүр патышасы фыровын гидип, Гезери басып алып, гала от берипди. Онда яшаян кенганлылары гырып, галаны инжи хөкмүнде өз гызына берипди. Ол Сүлейманың аялыды. ^{17–19} Шейдип, Сүлейман Гезери тәзеден гурды), ашакы Бейтхороны, Багалаты, Яхуда чөллүгинде болан Тамары, шейле хем Сүлейманың әхли аммар галаларыны, сөвеш арабаларының саклянян галаларыны, сөвеш арабалы гошуның саклянян галаларыны, Сүлейманың Иерусалимде, Ливанда хем-де өз голастындакы ерлерин әхлисинде гурмага мейил эден затларының барыны гурдулар. ²⁰ Ысрайыл халкындан болмадык аморлар, хетлер, перизлер, хивилер хем-де ябуслар энтэк хем шол юртда яшайрдылар. ²¹ Олар ысрайылларың бүтинлей ёк этмедик халкларының несиллеридир. Сүлейман олары гула өвүрди. Бу шу гүне ченли хем шейледир. ²² Эмма Сүлейман ысрайыл халкыны гул этмеди. Олар Сүлейманың эсерлери, көшк эмелдарлары, харбы серкерделери, яраг гөтерижилери, сөвеш арабалы гошунының серкерделеридилер.

²³ Сүлейманың ишине баштутанлык эдйән ёлбашчылар-да ысрайыл огулларынданды. Олар бәш йүз элли адам болуп, агыр иште ишлейән адамлара баштутанлык этдилер.

²⁴ Фыровының гызы Давут галасындан чыкып, Сүлейманың өзи үчин гуран өйүне гелди. Соңра Сүлейман галаның гүндогар тарапыны тәзеден дикелтди.

²⁵ Сүлейман Реббе гуран гурбанлык сыпасында йылда үч гезек якма гурбанлыкларыны, саламатлык гурбанлыкларыны хөдүрләрди, Реббин хузурында якымлы ыслы түтетти якарды. Шейдип, ол Реббин өйүни долы гуруп гутарды.

²⁶ Сүлейман патыша Эдом юрдунда, Гызыл деңзин^q кенарында, Элотың голайында болан Эсёнгеберде гәмилер ясады. ²⁷ Хирам өз эмелдарларыны Сүлейманың эмелдарлары билен биле деңзе белет болан гәмичилер билен иберди. ²⁸ Олар Опыра гидип, ол ерден еди йүз он батман төвереге алтын алып, оны Сүлейман патыша гетирип бердилер.

10-нжы бап

Саба меликесиниң гөрме-гөрше гелши

¹ Саба меликеси Сүлейманың Реббе гоиян хорматының ат-овазасыны эшидип, оны кын соваллар билен сынамага Иерусалиме гелди. ² Саба меликеси уммасыз байлык, хошбой ыслы затлар, көп мукдардакы алтын ве гымматбаха дашлар йүкленен дүелер билен Иерусалиме

^m *Харабалыга өврүлөр* – Бу сөзлер кәбир гадымы голязмалардан алнан, йөне башга голязмаларда *бейик болар*.

ⁿ *Кабул* – Бу еврейче *хайырсыз, нетижесиз* сөзүниң айдылышына мензеш.

^o *Ики йүз батман* – еврейче *йүз йигрими киккар*. Йүз йигрими киккар такм. 4 тонна дендир.

^p *Милло* – Топракдан долдурылан ер болан болмагы мүмкин. Сөзлуге серет.

^q *Гызыл деңиз* – еврейче *Гамыш деңзи*.

гелди. Ол Сүлейманың янына гелип, йүрегине дүвен әхли соваллары сорады. ³ Сүлейман онун әхли сорагларына жогап берди. Патыша онун екеже совалыны-да жогапсыз галдырмады.

^{4–5} Саба меликеси Сүлейманың пайхасыны, онун гуран өйүни, сачагындакы нәзи-ныгматлары, әмелдарларының яшаян ерлерини, хызматкәрлериниң хызматыны, оларың эгин-әшиклерини, онун сакыларыны, Реббинң өйүнде берйән якма гурбанлыкларыны гөрөнде, онун бу затлара аклы хайран болды.

^{6–7} Ол патыша шейле дийди: «Юрдумда ишлеринң хакда, парасатың хакда әшиден сөзлерим догры экен, йөне мен гелип, өз гөзлерим билен гөрийәнчәм, айдыланлара ынанмадым. Маңа онун ярысыны хем айтмандырлар. Сениң пәхим-пайхасың, ровачлыгың мениң әшидишимден хас артык экен. ⁸ Сениң халкың нәхили багтлы! Хемише хузурында болуп, пәхим-пайхасыңы әшидийән әмелдарларың нәхили багтлы! ⁹ Сенден хошал болуп, сени ысрайыл тагтында отурдан Худайың Реббе алкыш болсун! Реб Ысрайылы әбедилик сөенсон, адалаты ве хакыкаты бержай әтмегин үчин сени патыша әтди». ¹⁰ Онсоң Саба меликеси Сүлейман патыша ики йүз батман^Г алтын, көп мукдарда атырлары ве гымматбаха дашлары берди. Сүлейман патыша Саба меликесиниңки ялы шейле көп мукдардакы хошбой ыслы затлар хич берилмәнди.

¹¹ Хирамың Опырдан алтын гетирен гәмиси, мундан башга-да ол ерден көп мукдарда сандал агажыны ве гымматбаха дашлары хем гетирди. ¹² Патыша сандал агажындан Реббинң өйүне, патышаның көшгүне сөелер, айдымчылар үчин барбатдыр арфалар ясады; бейле сандал агажы шу гүне ченли гөрлүп-әшидилмәнди.

¹³ Сүлейман патыша Саба меликесине өз эчилен затларындан дашлары онун гөвнүниң ислән задыны берди. Шейдип, Саба меликеси әмелдарлары билен өз юрдуна доланды.

Сүлейманың байлыклары

^{14–15} Сүлеймана бир йылда гелен алтының аграмы алыш-бериш әдийән адамлардан, сөвдагәрлеринң сөвдасындан, әхли арап шаларындан, юрдун хәкимлеринден гелен алтындан дашлары бир мүн бир йүз отуз батмандан говракды^С. ¹⁶ Сүлейман патыша енжилен алтындан ики йүз саны улы галкан ясады. Хер бир улы галкана, он еди гадак^Т алтын сарп әдилди. ¹⁷ Ол енжилен алтындан үч йүз галкан ясады; хер галкана дөрт ярым гадак^У алтын сарп әдилди. Патыша булары «Ливан жеңнели» атлы көшгүнде гойды. ¹⁸ Патыша тагтыны пилиң сүнки билен хашамлап, сап алтына гаплады. ¹⁹ Тагтың алты басганчагы барды, арка тарапдан тагтың депеси тегелекди, күрсүниң ики тарапында хем тирсекликлер, тирсекликлеринң гапдалында-да ики ёлбарс дурды. ²⁰ Алты басганчагың хер тарапында бир ёлбарс, жеми он ики ёлбарс дурды. Бейле зат әнтек асла хич бир юртда ясалманды. ²¹ Сүлейманың гап-гачларының барысы алтынданды. Онун «Ливан жеңнели» атлы көшгүниң әхли гап-гачлары-да сап алтынданды. Күмүшден хич зат ёкды, себаби күмүш Сүлейманың дөврүнде хич затча гөрүлмейәрди. ²² Чүнки Сүлейманың Хирамың гәмилери билен бирликде деңизде гәмилери барды. Деңиз гәмилери үч йылда бир гезек гелип, алтын, күмүш, пил дишини, маймынлары ве тавуслары гетирердилер.

²³ Шейдип, Сүлейман патыша байлыкда, пәхим-пайхасда ер йүзүндәки әхли патышалардан өңе гечди. ²⁴ Худайың Сүлейманың йүрегине салан пайхасыны әшитмек үчин бүтин дүниә онун дидарына зарды. ²⁵ Сүлейманың янына гелен хер кес йылба-йыл күмүшдир алтын энжамлардан, эгин-әшиклерден, яраглардан, атырлардан, атлардыр гатырлардан ыбарат болан совгатларыны гетирйәрди.

²⁶ Сүлейман сөвеш арабалары билен атларының барыны бир ере жемледи; онун бир мүн дөрт йүз арабасы, он ики мүн арабалы эсгерлери^В барды. Сүлейман оларың бирнәчесини өз янында Иерусалимде, галанларыны болса сөвеш арабаларының сакляян галаларында ерлешдирди. ²⁷ Сүлейман Иерусалимде күмши дашлар билен дең әтди, кедр агажыны болса гүнбатар байырлыкда гөгөрийән ябаны инжир агажы кимин көпелтди. ²⁸ Сүлейманың атлары Мүсүрдән ве Кеведен гетирилди; патышаның сөвдагәрлери олары Кеведен белли бир баха сатын алдылар.

^Г *Ики йүз батман* – еврейче *йүз йигрими киккар*. Йүз йигрими киккар такм. 4 тонна дендир.

^С *Бир мүн бир йүз отуз батман* – еврейче: *алты йүз алтмыш алты киккар*. Алты йүз алтмыш алты киккар такм. 23 тонна дендир.

^Т *Он еди гадак* – еврейче *алты йүз шекел*. Бу такм. 7 кг дендир.

^У *Дөрт ярым гадак* – еврейче *үч мина*. Үч мина такм. 1,8 кг дендир

^В *арабалы эсгерлери* я-да: *атлылар*.

²⁹ Бир сөвеш арабасы он еди гадак^w төвереги күмше, бир ат болса дөрт гадакдан^x говрак күмше сатын алнып, олар Мүсүрден гетирильәрди. Шейдип, бу сөвеш арабалары ве атлар Сүлейманың сөвдагәрлеринин үсти билен бүтин хетлерин ве Арамың шаларына сатылярды.

11-нжи бап

Сүлейман Худайдан йүз өвүрйәр

¹ Сүлейман фыровьның гызындан башга-да моваплардан, аммонлардан, эдомлылардан, сидонлылардан, хетлерден биртопар кесеки аяллара ашык болды. ² Реб ысрайыл огулларына: «Сиз кесеки миллетлерден гыз алшып-беришмән, чүнки олар хөкман сизи өз худайларына сежде этдирерлер» дийип айдан миллетлериндендилер. Эмма Сүлейман муңа гарамаздан шу аяллара өйленди. ³ Онуң еди йүз ша аялы, үч йүз гырнагы барды. Аяллары онуң йүрегини аздырдылар. ⁴ Сүлейманың гаррылык чагында аяллары йүрегини кесеки худайлара тарап өвүрдилер. Сүлейман какасы Давут ялы Худайы Реббе вепалы болмады. ⁵ Сүлейман сидонлыларын худайы Ашторета, аммонларын нежис худайы Милкома^y сежде этди. ⁶ Сүлейман Реббин назарында йигренжи ишлери эдип, какасы Давудын болшы ялы Реббе вепалы болмады. ⁷ Соңра Сүлейман Иерусалимн гүндогарындакы дагда Мовабың нежис буты Кемош ве аммонларын худайы Молек үчин сежде эдилйән ер гурды. ⁸ Ол шейле хем өз худайларына якымлы ыслы түтетги якып, олар гурбанлык берер ялы, әхли кесеки аяллары үчин хем сежде эдилйән ерлер гурды. ^{9–10} Реббин Сүлеймана гаты гахары гелди. Сүлейман өзүне ики гезек гөрнүп, башга худайларын ызына эерме дийип табшырык берен ысрайыл Худайы Реббин табшырыгын бержай этмән, Ондан йүз дөндерипди. ¹¹ Шонуң үчин хем Реб Сүлеймана шейле дийди: «Сениң Мениң билен эден әхтиңи билгешлейин бозуп, Мениң саңа табшыран парзларымы сакламандыгын үчин, Мен патышалыгы хөкман сениң элинден алып, оны көшк эмелдарларының бирине берерин. ¹² Эмма сениң какаң Давудын хатырасы үчин Мен муны сениң гүнлеринде этмерин; патышалыгы сениң оглуның элинден аларын. ¹³ Мен бүтин патышалыгы сениң элинден алман, гулум Давудын хем-де Өз сайлан шәхерим Иерусалимн хатырасы үчин, дине бир тирәни сенин оглуна берерин».

Сүлейманың душманлары

¹⁴ Соңра Реб эдомлы Хадады Сүлеймана душман этди. Ол Эдомда патыша неслинденди. ^{15–16} Чүнки Давут Эдомдака, гошунбашы Ёвап өлдүриленлери жайламага гидип, Эдомдакы эркеклерин әхлисини гырыпды (чүнки Ёвап ве бүтин ысрайыллар Эдомдакы эркеклерин әхлисини гырянчалар, алты айлап шол ерде галыпдылар). ¹⁷ Эмма Хадат какасының эмелдарлары болан бирнәче эдомлылар билен гачып, Мүсүре гидипди; Хадат ол вагтлар яш огланды. ¹⁸ Олар Мидяндан чыкып, Парана гелдилер, Парандан хем янларына бирнәче адам алып, Мүсүре, Мүсүр патышасы фыровьның янына бардылар. Патыша Хадада яшамага жай ве меллек ер берип, оны азык билен үпжүн этди. ¹⁹ Хадат фыровьның мәхрини газанды; ол өз аялының гыз доганыны, ягны мелике Тахпенейсин гыз доганыны Хадада аяллыга берди. ²⁰ Ол Хадада огул догрупп берип, онуң адына Генубат дакдылар. Тахпенейс Генубаты фыровьның өйүнде тербиеледи. Генубат онуң огулларының арасында өсүп улалды. ²¹ Хадат Мүсүрдекә, Давудын ата-бабаларына говушандыгы хем-де Ёвап гошунбашының өлүми барада эшиденде, ол фыровьна шейле дийди: «Маңа өз юрдума доланмага ругсат бер». ²² Фыровь ондан: «Юрдуна гитмекчи болар ялы, мениң янымда нәме кемин бар?» дийип сорады. Ол: «Кем задым ёк, йөне маңа хөкман гитмәге ругсат бер» дийип жогап берди. ²³ Женабы Соба патышасы Хададгезерден гачып гиден Эляданың оглы Резоны хем Худай Сүлеймана душман этди. ²⁴ Давут собалылары өлдүренде, Резон янына адам йыгнап, бир лешгере баш болды. Олар Дамаска барып, шол ерде месген тутдулар, онуң адамлары Резоны Дамаскада патыша этдилер. ²⁵ Хададын яманлык эдиши ялы, Сүлейманың бүтин өмрүне Резон Ысрайыла душман болуп, Ысрайылы йигренди хем-де Арама хөкмүрованлык этди.

^w Он еди гадак – еврейче *алты йүз шекел*. Алты йүз шекел такм. 6,6 кг дендир.

^x Дөрт гадак – еврейче *бир йүз элли шекел*. Бир йүз элли шекел такм. 1,7 кг дендир.

^y Милком – Милкомын бейлеки ады Молек (7-нжи аяда серет)

Худайың Яробгама берен вадасы

²⁶ Сүлейманың эмелдарларының бири болан Середадан эфрайымлы Небадың оглы Яробгам патыша гаршы чыкды. Онун эжеси Серуга атлы бир дул хатынды. ²⁷ Онун патыша гаршы эл галдырмагының себәби шейледи: Сүлейман Миллоны тәзеден дикелдип, какасы Давут галасының диварларының йыкылан ерлерини абатлады. ²⁸ Яробгам башаржаң адамды, бу яш йигидиң иш башаржаңдыгыны гөрөн Сүлейман, оны Манаше ве Эфрайым тирелерине дегишли болан межбуры ишдәкилерин үстүнден баштутан эдип гойды. ²⁹ Бир гүн Яробгам Иерусалимден чыкып барярка, ёлда оңа шилолы Ахыя пыгамбер габат гелди. Ахыя тәзе эшиклер гейипди. Чола ерде оларың икисинден башга адам ёкды. ³⁰ Ахыя эгниндәки тәзе эшигини чыкарды-да, йыргып он ики бөлөгә бөлди. ^{31–33} Соңра Яробгама шейле дийди: «Он бөлөгини өзүң үчин ал, чүнки ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Мен патышалыгы хөкман Сүлейманың элинден алып, он тирәни саңа берерин, йөне гулум Давудың хатырасы үчин хем-де Ысрайылың бүтин тирелеринден сайлап алан шәхерим Иерусалимдиң хатырасы үчин диңе бир тире Сүлейманыңкы болар. Чүнки ол Мени терк эдип, сидонлыларың худайы Ашторета, Мовабың худайы Кемоша, аммонларың худайы Милкома сежде этди. Сүлейман какасы Давут ялы, Мениң гөзүмиң өнүнде догры ишлери эдип, парзларымы, хөкүмлерими бержай эдип, ёлларымдан йөремеди. ³⁴ Муңа гарамаздан, Мен бүтин патышалыгы онун элинден алмарын. Мениң табшырыкларымы, парзларымы бержай эден, Өз сайлан гулум Давудың хатырасы үчин, Мен Сүлейманы өмрүниң ахырына ченли патыша эдерин. ³⁵ Эмма патышалыгы Давудың оглуның элинден алып, оны он тире билен саңа берерин. ³⁶ Маңа ыбадат эдилмеги үчин, Өз сайлан шәхерим Иерусалимде гулум Давудың несинден бири хемишелик патышалык эдер ялы бир тирәни Сүлейманың оглуна берерин. ³⁷ Мен сени Ысрайыла патыша эдерин ве сен Ысрайыла гөвнүниң ислейшине гөрә патышалык эдерсиң. ³⁸ Гулум Давудың эдиши ялы, парзларымы, табшырыкларымы бержай эдип, Маңа гулак гоюп, ёлларымдан йөрәп, Мениң гөзүмиң өнүнде догры ишлери этсең, Мен хемише сениң билен боларын. Мен сени Ысрайыла патыша эдерин ве эдил Давудың несиллерини патыша эдишим ялы, сенден соң сениң несиллерини хем патыша эдерин. ³⁹ Сүлейманың гүнәлери үчин Мен Давудың несиллерине жеза берерин, йөне бу хемишелик болмаз“. ⁴⁰ Шонун үчин хем Сүлейман Яробгамы өлдүрмәге сынанышды, йөне Яробгам Мүсүре, Мүсүр патышасы Шишагың янына гачып барып, Сүлейман дүнийәден өтйәнчә, шол ерде болды.

Сүлейманың өлүми

⁴¹ Сүлейманың әхли галан ве эден ишлери хем-де акыл-пайхасы барада «Сүлейманың ишлери» диен китапда языландыр. ⁴² Сүлейман Иерусалимде бүтин Ысрайыла кырк йыл патышалык этди. ⁴³ Сүлейман ата-бабаларына говушды. Ол какасы Давут галасында жайланды. Онун ерине оглы Рехабгам патыша болды.

12-нжи бап

Демиргазык тирелериниң гозгаланы

¹ Рехабгам Шекеме гитди. Бүтин ысрайыл халкы Рехабгамы патыша этжек болуп, Шекеме гелипди. ² Небадың оглы Яробгам бу хабары эшиденден соң, (ол хениз Мүсүрдеди, чүнки ол шол ере Сүлейман патышадан гачып гидипди), ол Мүсүрден гайдып гелди. ³ Тутуш ысрайыл жемагаты Яробгамы чагырдып алып, онун билен биле Рехабгамың янына гелип, оңа: ⁴ «Какан бизе агыр зулум этди. Инди сен какаңың бизе эден агыр зулмуны еңлет ве бизе салан салгыдыны азалт, шонда биз саңа гулдук эдерис» дийдилер. ⁵ Рехабгам ысрайыл халкына: «Гидиң-де, ене-де үч гүнден мениң яныма доланып гелиң» дийди. Шейдип, олар гитдилер.

⁶ Онсоң Рехабгам патыша какасы Сүлейманың дири махалында онун хызматында дуран яшулулары билен геңешип, олардан: «Бу халка нәхили жогап бермеги маңа маслахат берйәрсиниз?» дийип сорады. ⁷ Яшулулар оңа: «Эгер сен шу гүн бу халка ягшы хызмат эдип, олардан ягшы сөзүни гайгырмасаң, олар саңа бакы хызмат эдерлер» дийип жогап бердилер. ⁸ Эмма Рехабгам яшулуларың берен маслахатыны әсгермән, өзи билен биле өсүп улалан, хузурында хызмат әдйән яш йигитлер билен геңешди. ⁹ Рехабгам яш йигитлерден: «Сиз: „Сен какаңың бизе эден агыр зулмуны еңлет“ диййән бу халка нәхили жогап бермеги маңа маслахат

берйәрсиниз?» дийди. ¹⁰ Онуң билен биле өсүп улалан яш йигитлер она: «Сана „Какаңың бизе эден агыр зулмуны еңдет“ диййән бу халка өз күлем бармагың какаңың билинден ёгындыгыны айт. ¹¹ Какам сизе агыр зулум эден болса, мен сизе эдилен зулмы хас-да артдырамын; какам сизи чырпы билен жезаландыран болса, мен сизи гамчы билен жезаландырамын дий» дийдилер.

¹² Шейдип, патышаның: «Мениң яныма ене-де үч гүнден доланып гелиң» дийши ялы, Яробгам билен бүтин халк үчүнжи гүн Рехабгамың янына гелдилер. ¹³ Патыша халка рехимсизлик билен жогап берди. Ол яшулуларың өзүне берен маслахатыны рет этди. ¹⁴ Рехабгам яш йигитлериң берен маслахатына эерип, Яробгама ве ысрайыл халкына шейле жогап берди: «Какам сизе агыр зулум эден болса, мен сизе эдилен зулмы хас-да артдырамын. Какам сизи чырпы билен жезаландыран болса, мен сизи гамчы билен жезаландырамын». ¹⁵ Шейдип, патыша халкы динлемеди. Бу вака Реббинң шилолы Ахья аркалы Небадың оглы Яробгам барада айдан сөзүниң амала ашмагы үчин Реб тарапындан шейле тамамланыпды.

¹⁶ Патышаның өзлериңи динлемежегини билен ысрайыл халкы она: «Бизиң Давут билен нәме шәриклигимиз бар? Йышайың оглунда мирасымыз ёкдур. Эй, ысрайыллар, өйли-өйүңизе гайдың! Эй, Давудың несли, сен өз өйүңе серет!»

Шейдип, ысрайыллар өз өйлерине доландылар. ¹⁷ Эмма Рехабгам дине Яхуда шәхерлеринде яшаян ысрайыллара патышалык этди. ¹⁸ Рехабгам патыша гулларың баштутаны Адорамы Ысрайыла иберенде, ысрайыл халкы оны дашлап өлдүрди. Рехабгам патыша Иерусалиме гачмак үчин, ховлукмачлык билен өз ат арабасына мүнди. ¹⁹ Шейдип, Демиргазык ысрайыл тирелери шу гүне ченли Давудың несиллерине гаршы питне турзуп гелйәрдилер.

²⁰ Яробгамың гайдып гелендигини эшиден бүтин ысрайыл халкы онуң янына адам ёллап, оны йыгнанышыга чагырып, тутуш Ысрайыла патыша этдилер. Яхуда тиресинден башга Давудың несиллериңиң ызына дүшен болмады.

Шемагяның пыгамберлик этмеги

²¹ Рехабгам Иерусалиме гелди. Демиргазык ысрайыл тирелерине гаршы уршуп, патышалыгы Сүлейманың оглы Рехабгама гайтарып бермек үчин, бүтин яхуда хем-де бенямин тирелеринден йүз сегсен мүн сайлама гошун топлады. ²² Эмма Худайың адамы Шемагя Худайың шу сөзи гелди: ²³ «Сүлейманың оглы, Яхуданың патышасы Рехабгама, бүтин яхуда хем-де бенямин тирелерине хем-де галан халка ²⁴ Реб шейле диййәр дий: „Сиз доганларыңыз болан ысрайыл халкының гаршысына урушман. Хер кес өз өйүңе гайтсын, чүнки бу болан вака Мендендир“». Олар Реббинң сөзүне гулак асып, Онуң айдышы ялы өйлерине гитдилер.

Яробгам Худайдан йүз өвүрйәр

²⁵ Онсоң Яробгам Эфрайым даглык юрдунда Шекем галасыны бина эдип, шол ерде месген тутды. Соңра ол Шекемден гидип, Пенувалы бина этди. ²⁶ Онсоң Яробгам өз ичинден шейле дийди: «Инди патышалык ене-де Давудың несиллерине гайдып гелер. ²⁷ Эгер бу халк Реббинң өйүңде гурбанлык бермек үчин Иерусалиме гитмегини довам этдирсе, онда оларың йүреги өз женабы, Яхуда патышасы Рехабгама тарап өврүлер. Олар мени өлдүрүп, Рехабгамың янына өврүлип барарлар». ²⁸ Шейдип, патыша пикирини жемлөп, ики саны алтын гөле ясап, халка йүзленип, шейле дийди: «Иерусалиме шу вагта ченли гатнаныңыз бесдир. Эй, ысрайыллар, сизи Мүсүрден чыкаран худайларыңыз шулардыр». ²⁹ Ол алтын гөләниң бирини Бейтелде, бейлекисини хем Данда гойды. ³⁰ Шейдип, халк гүнә этди. Халк сежде этмек үчин Бейтелдәки² ве Дандакы алтын гөләниң янына узак ере гитдилер. ³¹ Яробгам шейле хем сежде эдилйән ерлер групп, левилерден болмадык адамлардан руханылар белледи.

³² Яробгам секизинжи айың он бәшине Яхудадакы гечирилен байрам ялы байрам эдип, гурбанлык сыпасында гурбанлык берди. Ол өз ясан гөлелерине гурбанлыктар хөдүр этмек үчин, Бейтелде хем шейле этди. Онсоң ол Бейтелде өз гуран сежде эдилйән ерлерине руханылар белледи. ³³ Яробгам өз сайлан айы болан секизинжи айың он бәшине Бейтелде дикен гурбанлык сыпасының янына гитди. Ол ысрайыл халкы үчин байрам эдип, якымлы ыссы түтетги якмак үчин гурбанлык сыпаның янына гелди.

²Бейтелдәки – Бу сөз кәбир гадымы голязмаларда ёк, ол бейлеки голязмалардан тержиме эдилен.

13-нжи бап

Яхудалы Худайың адамы

¹ Яробгам гурбанлык сыпасының янында якымлы ыслы түтетги якжак болуп дурка, Реббин табшырыгы боюнча Худайың адамы Яхудадан Бейтеле гелди. ² Яңкы Худайың адамы Реббин табшырыгы боюнча гурбанлык сыпасына гыгырып шейле дийди: «Эй, гурбанлык сыпасы, Реб шейле диййэр: „Ине, Давудың неслинден бир огул дүңйэ инер, онуң ады Ёшыя болар. Ёшыя сениң үстүңде сежде эдилйән ерлерде якымлы ыслы түтетги якян руханыларың өзлерини гурбанлык эдер. Үстүңде ынсанларың сүңклери якылар“». ³ Худайың адамы шол гүн бир алаамат берип, шейле дийди: «Реббин айдан аламаты шудур: „Бу гурбанлык сыпасы чым-пытрак болуп, үстүңдәки күл думлы-душа пытрак“». ⁴ Онуң Бейтелдәки гурбанлык сыпасына гыгырып айдан сөзүни Яробгам эшитди ве гурбанлык сыпасының янындан элини узадып: «Оны тутуң!» дийди. Яробгамың Худайың адамына гаршы узадан эли шол бада ысмаз болуп, ол элини ызына чекип билмеди. ⁵ Худайың адамының Реббин табшырыгы боюнча гөркезен аламатына гөрә, гурбанлык сыпасы чым-пытрак болуп, үстүңдәки күл думлы-душа пытрады. ⁶ Патыша оңа: «Худайың Ребден маңа рехим этмегини сорап, элимиң гутулмагы үчин дилег эдәй» дийди. Шейдип, Худайың адамы Яробгамың элиниң гутулмагы үчин Реббе дилег этди. Онсоң патышаның эли гутулып, өңки халына гелди. ⁷ Патыша Худайың адамына шейле дийди: «Мениң билен өе гел-де нахарлан. Маңа эден ягшылыгың үчин мен саңа сылаг бержек». ⁸ Эмма Худайың адамы патыша: «Маңа патышалыгың ярысыны берсенем, мен сениң билен гитмерин. Бу ерде чөрөк ийип, сув-да ичмерин. ⁹ Чүнки Реб маңа: „Ол ерде чөрөк ийме, сув ичме, гиден ёлундан ызына гайтма“ дийип табшырды» дийип жогап берди. ¹⁰ Шейдип, ол ызына Бейтеле гелен ёлундан гитмән, башга ёл билен гайтды.

¹¹ Бейтелде бир гарры пыгамбер яшаярды. Онуң огулларындан бири гелип, Худайың адамының шол гүн Бейтелде эден әхли ишлерини оңа гүррүң берди. Олар онуң патыша диенлериниң барыны какаларына айдып бердилер. ¹² Какалары олардан: «Ол хайсы ёлдан гитди?» дийип сорады. Онуң огуллары Яхудадан гелен Худайың адамының хайсы ёлдан гидендигини какаларына гөркездилер. ^{13–14} Онсоң пыгамбер огулларына: «Маңа эшегини гаңналап берин» дийди. Олар оңа эшегини гаңналап бердилер. Пыгамбер эшегине мүнүп, Худайың адамының ызындан гидип, оны тапды. Ол дуб агажының ашагында отырды. Пыгамбер ондан: «Сен Яхудадан гелен Худайың адамымы?» дийип сорады. Ол хем: «Хава, мен шол» дийип жогап берди. ¹⁵ Ол Худайың адамына: «Йөр, өе гидели, шол ерде нахарланай» дийди. ¹⁶ Эмма Худайың адамы: «Мен сениң билен ызыма, өйүңе гидип билмен; мен бу ерде сениң билен чөрегем ийжек дәл, сувам ичжек дәл» дийди. ¹⁷ Чүнки Реб маңа: «Ол ерде чөрөк ийме, сув ичме, гиден ёлундан ызына гайтма» дийип табшырды дийди. ¹⁸ Онсоң ол пыгамбер Худайың адамына шейле дийди: «Мен хем сениң ялы бир пыгамбердирин. Реббин табшырыгы боюнча бир перишде маңа: „Ол чөрөк ийип, сув ичер ялы оны ызына өвүр-де, өзүң билен биле өйүңе алып гайт“ дийди». Ол Худайың адамыны алдаярды. ¹⁹ Онсоң Худайың адамы онуң билен ызына гайтды ве онуң өйүңе гелип, чөрөк эдинди, сув ичди.

²⁰ Олар сачак башында отыркалар, оны ызына алып гайдан пыгамбере Реббин шу сөзи гелди. ^{21–22} Ол Яхудадан гелен Худайың адамына Реб шейле диййэр дийди: «Реббин сөзүни динлемән, Худайың Реббин өзүңе берен табшырыкларыны сакламадың. Ызына гайдып, чөрөк эдинме, сув ичме дийлен ерден ийип-ичендигиң үчин ата-бабаларының мазарында жайланмарсың».

²³ Худайың адамы ийип-ичип боландан соң, оңа өзүни ызына алып гайдан пыгамберин эшегини гаңналап бердилер. ²⁴ Худайың адамы гидип барярка, оңа ёлда бир ёлбарс душуп, оны өлдүрди. Онуң жеседи ёлуң үстүңде ятырды, эшек-де, ёлбарс-да онуң гапдалында дурды. ²⁵ Адамлар гечип баряркалар, ёлда ятан жеседи хем-де жеседиң гапдалында дуран ёлбарсы гөрдүлер. Онсоң олар яңкы гарры пыгамберин яшаян галасына гелип, бу барада адамлара гүррүң бердилер.

²⁶ Худайың адамыны ёлдан ызына өврен бу пыгамбер болан ваканы эшиденинде: «Ол Реббин сөзүне гулак асмадык Худайың адамыдыр; Реб айдан сөзүңе гөрә, оны арслана берип, арслан хем оны парчалап өлдүрен болмалы» дийди. ²⁷ Онсоң ол огулларына: «Маңа эшеги гаңналап берин» дийди. Олар оңа эшеги гаңналап бердилер. ²⁸ Ол пыгамбер гидип, Худайың адамының ёлда ятан жеседини тапды. Эшек ве ёлбарс жеседиң гапдалында дуран экен. Ёлбарс Худайың адамының жеседини иймәндир, эшеги-де парчаламандыр. ²⁹ Ол пыгамбер Худайың адамының

жеседини гөтерип, өз эшегинин үстүне йүкледи-де, оны ызына алып гайтды. Ол яс тутуп, оны жайламак үчин гала гелди. ³⁰ Пыгамбер жеседи өз мазарлыгында гоюп: «Вах доган, доган!» дийип, огуллары билен Худайың адамының ясыны тутды. ^{31–32} Ол Худайың адамыны жайлап боландан соң, огулларына шейле дийди: «Мен өленимде, мени шу пыгамберин жайланан мазарында жайлаң, мениң сүңклерими онуң сүңклериниң янында гоюң. Чүнки онуң Бейтелдәки гурбанлык сыпасы барада Самаряның галаларындакы әхли сежде эдилйән ерлер барада, Реббин табшырыгы боюнча гыгырып жар эден затларының бары хөкман амала ашар».

³³ Бу вакадан соң хем Яробгам өзүниң пис ишлеринден эл чекмеди. Ол ене-де сежде эдилйән ерлерде әхли халкларың арасындан руханылар белледи. Руханы болмага ислег билдиренлеринң барыны руханылыга белледи. ³⁴ Бу гүнә иш Яробгамың несиллериниң ер йүзүндөн тутушлыгына ёк болмагына гетирди.

14-нжи бап

Яробгамың оглуның өлүми

¹ Шол вагтларда Яробгамың оглы Абыя сыркавларды. ² Яробгам өз аялына шейле дийди: «Бар, Яробамың аялыдыгың билинмез ялы башга гейиме гир-де, Шило гит, чүнки Ахыя пыгамбер шол ердидир. Ол мениң бу халка патыша болжагымы айдыпды. ³ Элине он чөрек, күлчелер, бир голча-да бал алып, онуң янына гит; ол саңа оглумызга нәме болжагыны айдып берер».

⁴ Яробгамың аялы шейле-де этди. Ол Шило гидип, Ахыяның өйүне барды. Ахыя көрди, чүнки гожалықдан яңа онуң гөзлери чөңнелипди. ⁵ Онсоң Реб Ахыя: «Яробгамың аялы сыркав оглы хакда сорамага гелер» дийди. Реб Ахыя Яробгамың аялына нәме жогап бермелидигини айтды.

Ол геленде, нәтаныш аял болуп гелди. ⁶ Эмма ол аял гапыдан гирип гелйәркә, Ахыя онуң аяк сесини эшидип: «Эй, Яробгамың аялы, ичери гирибер. Сен нәме үчин нәтаныш аял болан болярсың? Менде сениң үчин гаты эрбет хабар бар. ⁷ Гит-де, Яробгама Ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр дий: „Мен сени халкың арасындан сайлап, халкым Ысрайылың үстүндөн патышалыга белледим. ⁸ Патышалыгы Давудың неслинден алып, саңа бердим. Эмма сен Мениң табшырықларымы бержай эдип, Мениң өнүмде догры ишлери эдип, бүтин қалбы билен Маңа вепалы болан гулум Давут ялы болмадың. ⁹ Гайтам, сен өзүндөн өңки патышаларың барындан бетер пислик этдин. Сен гуйма, алтын гөле бутларыны ясап, олар сежде эдип, Мениң гахарымы гетирдин ве Менден йүз өвүрдин. ¹⁰ Шонуң үчин хем Мен Яробгамың несиллериниң башындан бетбагтчылык индерерин. Исле азат болсун, исле гул, пархы ёк, Яробгамың неслинден болан Ысрайылдакы хер бир эркеги бүтинлей ёк эдерин. Дерсиң сырылып-сүпүрилип ташланышы ялы, Мен Яробгамың несиллериниң барыны ин сонқусына ченли бүтинлей ёк эдерин.

¹¹ Яробгамың несиллериниң галада өленлерини итлер, дүзде өленлерини гушлар иер, чүнки Реб шейле дийди“. ¹² Инди сен тур-да, өйүне гит. Сен гала аяк басан бадыңа, оглуң өлер. ¹³ Бүтин ысрайыл халкы онуң ясыны тутуп, оны жайлар. Яробгамың машгаласындан диңе шу оглан дәбе гөрә жайланар. Чүнки Яробгамың неслинден диңе шу оглан Ысрайыл Худайы Реббин гөвнүндөн турды. ¹⁴ Реб Эзи үчин Ысрайылың үстүндөн бир патыша гояр. Ол Яробгамың неслини хут шу гүн, эдил шу пурсатда ёк эдер.

¹⁵ Реб Ысрайыла жеза берер. Ол ысрайыл халкыны сувуң башында ыранян гамыш кимин сарсдырар. Реб ысрайыллары оларың ата-бабаларына берен говы юрдундан чыкарып, олары Перат дерясының аңры тарапына даргадар, чүнки олар кераматлы Ашера бутларыны ясап, Реббин гахарыны гетирипдилер. ¹⁶ Яробгамың өз эден хем-де Ысрайыла этдирен гүнәлери зерарлы, Реб Ысрайылы терк эдер».

¹⁷ Соңра Яробгамың аялы ызына гайтды. Ол Тирса гелип, өйүниң ишигине етен бадына, онуң чагасы ёгалды. ¹⁸ Бүтин ысрайыл халкы чаганы жайлап, онуң ясыны тутдулар. Шейдип, Реббин Эз гулы Ахыя пыгамбер аркалы айдан сөзи амала ашды.

Яробгамың өлүми

¹⁹ Яробгамың галан ишлери, онуң эден сөвешлери ве нәхили патышалык эдендиги барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ²⁰ Яробгам йигрими ики йыл патышалык этди. Ол ата-бабаларына говушды. Онуң ерине оглы Надап патыша болды.

Яхуда патышасы Рехабгам

²¹ Сүлейманың оглы Рехабгам Яхудада патышалык этди. Рехабгам патыша боланда кырк бир жашындады; ол Реббин Өзүне ыбадат эдилмеги үчүн Ысрайылың бүтин тирелеринден сайлан шәхери Иерусалимде он еди йыл патышалык этди. Эжеси аммонлы болуп, онун ады Нагамады. ²² Яхуда халкы Реббин назарында йигренжи ишлери эдип, ата-бабаларының эден гүнәлеринден-де хас бетер гүнә этдилер. Олар Ребде габанжанлык дөрөтдилер. ²³ Чүнки олар хем хер бир байырда, хер бир улы көлегели дарактың астында өзлерине сежде эдилйән ерлери, даш сүтүнлерини хем-де кераматлы Ашера бутларыны гурдулар. ²⁴ Шейле хем юртда бутхананың азгын эркеклери барды. Олар Реббин ысрайылларың өнүнден ковуп чыкаран миллетлериниң нежис ишлерини этдилер.

²⁵ Рехабгамың патышалыгының бәшинжи йылында Мүсүр патышасы Шишак Иерусалиме хужүм этди. ²⁶ Ол Реббин өйүндәки хазыналарың, патышаның көшгүндәки хазыналарың барыны талады. Ол Сүлейманың алтындан ясадан әхли галканларыны хем алып гитди. ²⁷ Рехабгам патыша болса оларың дерегине бүрүнчден галканлар ясадып, олары патышаның көшгүниң гапысыны саклаян гаравулларың баштутанларының элине берди. ²⁸ Патыша хер сапар Реббин өйүне гиденде, гаравуллар олары гөтерип гетирип, сонра ене ызына гаравулхана әкидйәрдилер.

²⁹ Рехабгамың галан ишлери ве әхли эден ишлери барада Яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ³⁰ Рехабгам билен Яробгамың арасында хемише уруш болды.

³¹ Рехабгам ата-бабаларына говушды. Ол ата-бабаларының янында, Давут галасында жайланды. Онун эжеси аммонлы болуп, ады Нагамады. Рехабгамың ерине оглы Абыям патыша болды.

15-нжи бап

Яхуда патышасы Абыям

¹ Небадың оглы Яробгамың патышалыгының секизинжи йылында Абыям Яхуда патыша болды. ² Абыям Иерусалимде үч йыл патышалык этди; онун эжесиниң ады Магакады. Ол Абышаломың гызыды. ³ Абыям хем какасының эден гүнәлерини гайталады. Ол атасы Давут ялы Реббе вепалы болмады. ^{4–5} Муңа гарамаздан Абыямың Худайы Реб Давудың хатырасы үчин хем-де Иерусалими кувватландырмак үчин, Абыям өленден соң орнуна патыша болар ялы огул берди. Чүнки Давут дине хетли Урия эден яманлыгыңдан башга, бүтин өмрүне Худайың назарында догры ишлери этди. Ол Реббин өзүне берен табшырыкларының барыны өмүрбойы бержай этди. ⁶ Рехабгам билен Яробгамың арасында башлан уруш, Абыямың өмүрбойы довам этди. ⁷ Абыямың галан ишлери ве әхли эден ишлери Яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁸ Абыям ата-бабаларына говушды. Ол Давут галасында жайланды. Онсоң онун ерине оглы Аса патыша болды.

Яхуда патышасы Аса

⁹ Ысрайыл патышасы Яробгамың патышалыгының йигриминжи йылында Аса Яхуда патыша болды. ¹⁰ Аса Иерусалимде кырк бир йыл патышалык этди; онун энесиниң ады Магакады. Ол Абышаломың гызыды. ¹¹ Аса атасы Давут ялы Реббин назарында догры ишлери этди. ¹² Аса бутхананың азгын эркеклерини юртдан чыкарып, өз ата-бабаларының ясан әхли бутларыны ёк этди. ¹³ Аса патыша хатда эжеси Магаканы меликеликден бошатды, чүнки ол Ашера үчин йигренжи бут ясапды. Аса Ашера бутуны кесип, Кидрон чайында якды. ¹⁴ Эмма Ысрайылдакы сежде эдилйән ерлер ёк эдилмәнди. Муңа гарамаздан, Асаның йүреги бүтин өмрүнде Реббе вепалы болды. ¹⁵ Ол какасының хем-де өзүниң айдан садакаларыны, ягны күмши, алтыны ве гап-гачлары Реббин өйүне гетирди.

¹⁶ Аса билен ысрайыл патышасы Багша бүтин өмүрлерине уруш этдилер. ¹⁷ Ысрайыл патышасы Багша Яхуданың үстүне чозды. Ол Яхуда патышасы Асаның янына гелип-гитмек ислейәнлериң ёлуны япмак үчин Рама галасыны беркитди. ¹⁸ Соңра Аса Реббин өйүниң ве патыша көшгүниң хазыналарында галан әхли күмүшдир алтыны алып, олары өз көшк эмелдарларына берди. Аса олары Табрыммоның агтыгы, Хезёның оглы, Дамаскда яшаян Арам патышасы Бенхадада иберди. ¹⁹ Аса өз эмелдарларыңдан Бенхадада шейле хабар ёллады: «Сениң кақан билен мениң какамың арасында болшы ялы, икимизиң арамызда-да ылалашык болсун. Мен саңа күмүшдир алтын совгат иберйәрин. Сен гит-де, Ысрайылың патышасы Багша билен эден ылалашыгыны

боз, ол мениң үстүмден совулсын». ²⁰ Бенхадат Аса патышаның айданларына гулак асды. Ол гошун серкерделерини иберип, Ыёны, Даны, Абелбейтмагаканы, тутуш Нафталы юрды билен бирликте бүтин Киннерети басып алды. ²¹ Багша муны эшиденде, Раманы беркитмекден эл чекип, Тирсада месген тутды. ²² Соңра Аса патыша Рама галасындакы Багшаның беркитме үчин уланып йөрен дашларыны, агачларыны алып гитмөге яхудалара буйрук берди. Аса патыша бу дашдыр агачлар билен Беняминдәки Геба галасыны ве Миспа галасыны беркитди. ²³ Асаның галан әхли ишлери, онуң гайдувсыз эдерменликлери, әхли эден ишлери ве беркиден галалары барада яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. Гожалан чагында, ол аякдан дерт чекди. ²⁴ Аса ата-бабаларына говушды. Ол ата-бабаларының янында, атасы Давут галасында жайланды. Оглы Ехошапат онуң ерине патыша болды.

Ысрайыл патышасы Надап

²⁵ Яхуда патышасы Асаның патышалыгының икинжи йылында Яробгамың оглы Надап Ысрайыла патыша болды. Ол Ысрайылда ики йыл патышалык этди. ²⁶ Надап Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Ол какасының ысрайыл халкына этдирен гүнәли ёлларындан йөрөди.

²⁷ Ысакар неслинден болан Ахыяның оглы Багша Надаба гаршы дилдүвшүк гурды. Багша пилиштлилере дегишли болан Гибетонда Надабы өлдүрди, чүнки Багша билен бүтин ысрайыллар Гибетоның дашыны габапдылар. ²⁸ Шейдип, Багша яхуда патышасы Асаның шалыгының үчүнжи йылында Надабы өлдүрүп, онуң ерине өзи патыша болды. ²⁹ Ол патыша болан дессине Яробамың несиллериниң барыны гырды, Реббиң Өз гулы шилолы Ахыя аркалы айдан сөзүнө гөрә, Яробгамың несиллеринден бир адам хем дири галдырылман, оларың бары өлдүрилди. ³⁰ Бу Яробгамың ысрайыл Худайы Реббиң гахарыны гетирендиги зерарлы, өз эден ве Ысрайыла этдирен гүнәлери зерарлы болды.

³¹ Надабың галан ишлери ве әхли эден ишлери барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ³² Аса билен ысрайыл патышасы Багша бүтин өмүрлерини уршуп гечирдилер.

Ысрайыл патышасы Багша

³³ Яхуда патышасы Асаның шалыгының үчүнжи йылында Ахыяның оглы Багша Тирсада бүтин Ысрайылың үстүнден патышалык эдип, йигрими дөрт йыл хөкүм сүрди. ³⁴ Багша хем Яробгам ялы Ысрайыла гүнә этдирип, Реббиң назарында йигренжи ишлери этди.

16-нжы бап

¹ Багша гаршы Хананының оглы Ехува Реббиң шу сөзи гелди: ² «Сен хич кимдин, эмма Мен сени халкым ысрайыла патыша этдим. Сен Яробгамың ёлундан йөрөп, халкым ысрайыла гүнә этдирип, оларың гүнәлери билен мениң гахарымы гетирдин. ³ Шонуң үчин хем Мен Багшаны ве онуң бүтин несиллерини Небадың оглы Яробгамың несиллери ялы ёк эдерин. ⁴ Багшаның несиллеринден галада өленлерини итлер, дүзде өленлерини гушлар иер».

⁵ Багшаның галан ишлери, онуң эдерменликлери барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁶ Багша ата-бабаларына говушды. Ол Тирсада ата-бабаларының янында жайланды. Оглы Эла онуң ерине патыша болды. ⁷ Багшаның Реббиң йигренйән ишлерини эдип, өз пис ишлери билен Реббиң гахарыны гетирип, онуң Яробгамың несиллери ялы боландыгы ве шейле хем онуң Яробгамың несиллерини өлдүрендиги үчин, Хананының оглы Еху пыгамбере, Багша ве онуң несиллерине гаршы Реббиң шу сөзи гелди.

Ысрайыл патышасы Эла

⁸ Яхуда патышасы Асаның шалыгының йигрими алтынжы йылында Багшаның оглы Эла Тирсада Ысрайыла патыша болуп, ики йыл шалык сүрди. ⁹ Эла Тирсада өз көшк эмелдары Арсаның өйүнде серхош болуп отырка, Зимри она гаршы дилдүвшүк гурды. Зимри сөвеш арабаларының ярысының серкердесиди. ¹⁰ Зимри гелип, Эланы өлдүрди ве онуң өзи онуң орнуна патыша болды. Бу вака Яхуда патышасы Асаның шалыгының йигрими единжи йылында болуп гечди.

¹¹ Зимри патыша болуп, Эланың тагтында отуран бадына, Багшаның бүтин несиллеринден, доган-гарындашларындан ве дост-ярларындан болан бар эркеги өлдүрди. ¹² Шейдип, Зимри Багшаның әхли несиллерини ёк этди. Реббиң Еху пыгамберин үсти билен Багша гаршы айдан

сөзлери бержай болды. ¹³ Чүнки Багша ве онун оглы Эла бутлар ясап, гүнэ этдилер ве олар ысрайыл халкына-да гүнэ этдирип, Ысрайыл Худайы Ребби газапландырдылар. ¹⁴ Элань галан ишлери ве әхли эден ишлери барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр.

Ысрайыл патышасы Зимри

¹⁵ Яхуда патышасы Асаның патышалыгының йигрими единжи йылында Зимри Тирсада еди гүн патышалык этди. Ысрайыл гошунлары пилиштлилере дегшли болан Гибетон галасының дашыны габапдылар. ¹⁶ Дүшелгедәки гошунлар Зимриниң Эла патыша гаршы дилдүвшүк эдип, оны өлдүрендиги барадакы хабары эшиденлеринде, ысрайыл халкы гошунбашы Омрыны дүшелгеде Ысрайыла патыша этдилер. ¹⁷ Шейдип, Омры бүтин ысрайыл халкы билен Гибетон галасындан чыкып, Тирсаның дашыны габадылар. ¹⁸ Зимри галаның басылып алнаныны гөренде, патыша көшгүниң ички галасына гирип, патышаның көшгүне от берип, ода янып өлди. ¹⁹ Зимри Яробгамың ёлундан йөрөп, Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Ол өз эден гүнәлери үчин ве Ысрайыла этдирен гүнәлери үчин өлди. ²⁰ Зимриниң галан ишлери ве гуран дилдүвшүги барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр.

Ысрайыл патышасы Омры

²¹ Зимри өленден соң, ысрайыл халкы ики бөлеге бөлүнди. Халкың ярысы Гинатың оглы Тибнини патыша этжек болуп, онун ызына эерди, галан ярысы болса Омрының ызына эерди. ²² Омрының ызына эерен халк, Гинатың оглы Тибниниң ызына эерен халкдан гүйчли болуп чыкды. Шейдип, Тибни өлүп, Омры онун орнуна патыша болды. ²³ Яхуда патышасы Асаның шалыгының отуз биринжи йылында Омры Ысрайыла патыша болуп, он ики йыл шалык этди. Омры Тирсада алты йыл шалык сүрди.

²⁴ Омры Самаря байырлыгыны Шемерден үч ярым батман^а күмше сатын алып, байырлыкда шәхер гуруп, байырлыгың эеси Шемериң адына гөрә гуран шәхерине Самаря дийип ат дакды.

²⁵ Омры Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Онун эден пис ишлери өзүнден өңки патышаларың әхлисиниңкиден чөкдер болды. ²⁶ Чүнки Омры Небадың оглы Яробгам ялы гүнэ этди. Ол ысрайыл халкына-да гүнэ этдирип, Ысрайыл Худайы Ребби газапландырды. ²⁷ Омрының эден бейлеки ишлери ве гөркезен гайдусызлыгы хем эдерменлиги барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ²⁸ Омры ата-бабаларына говушды. Ол Самаряда ата-бабаларының янында жайланды. Оглы Ахап онун ерине патыша болды.

Ысрайыл патышасы Ахап

²⁹ Яхуда патышасы Асаның патышалыгының отуз секизинжи йылында Омрының оглы Ахап Ысрайыла патыша болуп, Самаряда йигрими ики йыл шалык сүрди. ³⁰ Ахап Реббиң назарында йигренжи ишлери этди. Онун эден пис ишлери өзүнден өңки патышаларың әхлисиниңкиден чөкдер болды.

³¹ Ахаба Небадың оглы Яробгамың гүнәли ёлларындан йөремеклигиң өзем етерликди, йөне ол онун үстесине сидонлыларың патышасы Этбагалың гызы Изебеле өйленип, Багала сежде этди. ³² Ахап Самаряда Багал үчин гуран бутханасында Багал үчин гурбанлык сыпасыны гурды. ³³ Ахап хем аял худайы Ашера бутуны ясады. Ахап Ысрайыл Худайыны Реббиң гахарыны гетирмекде Ысрайылың өзүнден өңки патышаларының барындан оздурды. ³⁴ Ахабың дөврүнде бейтелли Хиел Ерихоны тәзеден дикелтди. Хиел онун дүйбүни тутанда, улы оглы Абырамы гурбанлык этди. Ерихоның дервезелерини отурданда, ол ин кичи оглы Сегубы гурбанлык берди. Шейдип, Реббиң Нун оглы Ешува аркалы айдан сөзи бержай болды.

17-нжи бап

Блясың гуракчылык хакындакы хабары

¹ Гилгатда яшаян тишбели Бляс Ахаба шейле дийди: «Мен өзүмиң гуллуқ эдйөн ысрайыл Худайы Ребден ант ичйәрин. Тә мен буйрук берйәнчәм, юртда ики-үч йыллап не чыг болар, не-де ягын». ² Бляса Реббиң шу сөзи гелди: ³ «Бу ерден гүндогара гит-де, Иорданың гүндогарындакы Керит чешмесиниң боюнда гизлен. ⁴ Сен чешме сувундан ичерсин. Ол ерде

^а *Үч ярым батман* – еврейче *ици киккар*. Ици киккар такм. 70 кг дендир.

гаргалара сени иймитлендирмеги табшырандырын». ⁵ Ыляс Реббин табшырышы ялы этди. Ол гидип, Иордан дерясының гүндогарындакы Керит чешмесиниң боюнда месген тутды. ⁶ Гаргалар Ыляса эртирине-де, агшамына-да чөрек билен эт гетирип берйәрдилер, ол чешмәниң сувундан ичйәрди. ⁷ Вагтың гечмеги билен чешме гурады, чүнки юрда ягыш яганокды.

Ыляс ве сарепатлы дул хатын

⁸ Ыляса Реббин шу сөзи гелди: ⁹ «Тур, Сидоның Сарепат галасына бар-да, шол ерде месген тут, чүнки ол ерде Мен бир дул хатына сени иймитлендирмеги табшырандырын». ¹⁰ Шейдип, Ыляс Сарепата гитди. Ол галаның дервезесине гелди, гөрсе, ол ерде бир дул аял чөплеме чөпләп йөрди. Ол аялы чагырып, она: «Маңа ичмәге кәседе бираз сув гетирәй» дийди. ¹¹ Ол аял сув гетирмәге барярка, Ыляс оны ызына чагырып: «Бир дөвүм чөрек хем алып гелсене» дийди. ¹² Ол аял, Ыляса шейле жогап берди: «Худайың Ребден ант ичйәрин, менде чөрек ёк. Менде диңе халтаң дүйбүндәки бир гошавуч ун билен голчада бираз яг бар. Ине, мен хәзир өе гидип, шол баржа ун билен өзүм хем оглум үчин күлче биширмек үчин чөплеме чөпләп йөрүн. Биз оны иерис, онсоң өлерис». ¹³ Ыляс она шейле дийди: «Сен алада этме. Бар өйүңе гит-де, чөрегини бишир. Шол баржа унундан сен өнүрти маңа бир кичижик чөрек биширип гетир. Ондан соң унун галаныңдан өзүң ве оглуң үчин чөрек биширерсиң. ¹⁴ Чүнки ысрайыл Худайы Реб шейле диййәр: „Реббин ягыш ягдыржак гүнүңе ченли халтадакы ун түкәнмез, голчадакы яг эгсилмез“». ¹⁵ Бу аял гидип, Ылясын айдышы ялы этди. Ыляс билен яңкы аял ве онуң өй-ичериси бир гошавуч уны узак вагтлап ийдилер. ¹⁶ Шейдип, Реббин Ыляс аркалы айдан сөзи бержай болуп, халтадакы ун түкәнмеди, голчадакы яг эгсилмеди.

¹⁷ Бирнәче вагт геченден соң, яңкы хожайын аялың оглы сырқавлаяр. Огланың халы ярамазлашып, ол арадан чыкяр. ¹⁸ Онсоң ол аял Ыляса: «Эй, Худайың адамы, мениң билен нәме ишин бар? Сен маңа гүнәми ятладып, мениң оглумы өлдүрмәге гелдинми?» диййәр. ¹⁹ Ыляс она: «Оглуңы маңа бер» диййәр. Ыляс огланы аялың гужагыңдан алып, оны өз болян ёкаркы гатдакы отагына гетирип, өз дүшегинде ятырар. ²⁰ Соңра ол Реббе ялбарып, дилег эдйәр: «Эй, Худайым Реб, Сен нәме үчин бу дул хатының башына бела гетирдин? Ол маңа өз өйүңден ер берди, Сен болса онуң оглуңы өлдүрйәрсин!» ²¹ Онсоң ол үч гезек чаганың үстүңде язылып ятып, Реббе ялбарып дилег эдйәр: «Эй, Худайым Реб, Саңа ялбарярын, бу чаганы дирелт». ²² Реб Ылясын дилегини эшидйәр ве чага дирелйәр. ²³ Ыляс чаганы ёкаркы отагдан гетирип, эжесине берйәр. Ыляс огланың эжесине: «Серет, сениң оглуң дирелди» диййәр. ²⁴ Онсоң ол аял Ыляса: «Мен инди сениң Худайың адамыдыгыңы, Реббин сен аркалы айдан сөзүниң хақыкатдыгыңы билйәрин» диййәр.

18-нжи бап

Ыляс ве Багалың пыгамберлери

¹ Бирнәче вагт геченден соң, гураклыгың үчүнжи йылында, Реб Ыляса шейле диййәр: «Бар, Ахабың янына гит; Мен юрда ягыш ягдыржак». ² Шейдип, Ыляс Ахабың янына гитди. Самаряда ачлык гаты газаплады. ^{3–4} Ахап көшги доландырян Абадяны чагырды. (Абадя бүтин калбы билен Реббе ыбадат эдйәрди. Изебел Реббин пыгамберлерини өлдүрйәркә, Абадя йүз пыгамбери әкидип, элли-эллиден ики говакда гизләп, чөрек, сув билен үпжүн эдипди). ⁵ Онсоң Ахап Абадя шейле дийди: «Сен гит-де, юрдуң бүтин чешмелерине, бүтин япларына айлан, белки, от тапып, атлары, гатырлары ве мал-гараны хорламарыс». ⁶ Шейдип, олар айланмак үчин юрды өз араларында пайлашдылар. Ахабың ве Абадяның херси бир тарапа гитдилер.

⁷ Абадя ёлда Ыляс пыгамбере душды. Абадя оны танап, өңүңде баш эгип, она шейле дийди: «Женабым Ыляс, бу сенмисиң?» ⁸ Ыляс она: «Хава, бу мендирин, бар, сен гит-де, өз женабына Ыляс шу ерде дийип айт» дийди. ⁹ Абадя она шейле жогап берди: «Гулуңы Ахабың элине берип өлдүрерин ялы мен нәме гүнә этдим? ¹⁰ Худайың Ребден ант ичйәрин, женап патышаның сени идәп, адам ибермедик юрды галмады. Хер юрдуң баштутаны: „Ыляс бу юртда дәл“ дийип хабар беренде, Ахап она ант ичирди. ¹¹ Йөне хәзир сен маңа: „Бар-да, женабына Ыляс шу ерде дийип айт“ диййәрсин. ¹² Мен сениң яныңдан гиден бадыма, Реббин рухы сени әкидер, мен-де сениң ниредедигини билмерин. Шейдип, мен барып, Ахаба сениң бардыгыңы айтсам, ол-да сени тапмаса, мени өлдүрер. Гулуң яшлыгыңдан бәри бүтин калбы билен Реббе ыбадат эдип гелди. ¹³ Изебел Реббин пыгамберлерини өлдүренде, йүз адамы элли-эллиден ики говакда гизләп,

олары чөрек ве сув билен үпжүн эденим женабыма айтмадылармы нәме? ¹⁴ Сен инди: „Бар-да, женабыңа Ыляс шу ерде дийип айт диййәрсин“. ¹⁵ Ыляс: «Гуллук эдйән Худайым Хөкмүрован Ребден ант ичйәрин, мен шу гүн она хөкман гөрнерин» дийди. ¹⁶ Шейдип, Абадя Ахабың янына гидип, она Ыляс барада хабар берди. Ахап Ыляс пыгамберин янына гитди.

¹⁷ Ахап Ылясы гөрүп, оңа: «Ысрайыл халкыны биынжалык эдйән сенмисиң?» дийди. ¹⁸ Ыляс оңа шейле жогап берди: «Ысрайыл халкыны биынжалык эдйән мен дәлдириң. Сен ве сениң ата-бабаларың Реббиң табшырыкларыны терк эдип, Багалың ызына эердиңиз. ¹⁹ Шонун үчин хем сен хәзир бүтин ысрайыллары, Изебелиң голдаян дөрт йүз элли Багал бутуның пыгамберлерини ве дөрт йүз Ашера бутуның пыгамберлерини Кармел дагына, мениң яныма йыгна».

²⁰ Шейдип, Ахап бүтин ысрайыл халкына чапарлар ёллап, әхли пыгамберлери Кармел дагына йыгнады. ²¹ Ыляс бүтин халка голай гелип, шейле диййәр: «Сиз хачана ченли ики гөвүнли болуп, ыраң атып йөржексидиз? Эгер Бейик Худай болса, онда Онун ызына эерин, эгер-де Багал худай болян болса, онда онун ызына эерин». Халк она хич хили жогап гайтармаяр. ²² Соңра Ыляс халка шейле диййәр: «Реббиң пыгамберлеринден мен, дине мен галдым, йөне Багалың пыгамберлери дөрт йүз эллидир. ²³ Гой, бизе ики өкүз берсинлер. Багалың пыгамберлери бир өкүзи сайлап алып, оны дограп, одуның үстүнде гойсунлар, йөне от якмасынлар; мен хем бейлеки өкүзи тайярлап, оны одуның үстүнде гоарын, йөне от якмарын. ²⁴ Онсоң сиз өз худайыңыздан, мен хем Реббе дилег эдерин. Хайсы худай от билен жогап берсе, шол хакыкы Худайдыр». Бүтин халк бу пикири макуллаяр. ²⁵ Онсоң Ыляс Багал бутуның пыгамберлерине шейле диййәр: «Өзүңизе бир өкүз сайлан-да, сиз оны өнүрти тайярлаң, чүнки сиз көп. Онсоң худайыңызга дилег эдин, йөне от якман». ²⁶ Шейдип, олар өзлерине берлен өкүзи алып тайярлап, эртирден гүнортана ченли Багалдан дилег эдип, гыгырышып: «Эй, Багал, бизе жогап бер!» дийип, өзлериниң гуран гурбанлык сыпасының төверегинде бөкжеклешип, танс этмеклерини довам эдйәрлер, йөне сес-үйн болмаяр, жогап берен-де болмаяр. ²⁷ Ыляс гүнортан олары масгаралап, шейле диййәр: «Батлы гыгырың! Чүнки ол худайдыр, белки, ол пикирленйәндир я-да аяк ёлуна чыкандыр я-да сыяхат этмәге гидендир, белки-де, ол укыдадыр, оны оярмак герекир». ²⁸ Онсоң олар батлы сес билен гыгырышып, өз адатларына гөрә, беденлеринден ган акянча, гылычлар, найзалар билен өзлерини яралаярлар. ²⁹ Вагт өйледен агып, агшам гурбанлыгы хөдүрленмели вагта ченли, олар улы гоҳ-галмагал билен танс эдип, пыгамберлик эден болярлар, йөне сес-үйн болмаяр, жогап берен-де болмаяр.

³⁰ Онсоң Ыляс бүтин халка: «Мениң яныма гелиң» диййәр. Олар онун янына гелийәрлер. Ыляс илки билен Реббиң йыкылан гурбанлык сыпасыны дикелдйәр. ³¹ Ыляс Якубың огулларының тирелериниң санына гөрә он ики саны даш алды, чүнки Якуба Реббиң «Сениң адың Ысрайыл болар» диен сөзи гелипди. ³² Ол шол дашлардан Реббе гурбанлык сыпасыны гуяр. Соңра ол гурбанлык сыпасының төверегинде ики керсен тохум сыгжак чукур газар. ³³ Ондан соң ол одунлары бир ере үйшүрип, өкүзи союп бөлеклейәр-де, олары одунларың үстүнде голяр. Соңра ол: «Дөрт челеги сувдан долдурың-да, олары якма гурбанлыгының үстүне ве одунларың үстүне дөкүң» диййәр. ³⁴ Ыляс пыгамбер: «Муны ене бир гезек гайталаң» диййәр. Олар сувы икинжи гезек гайталап гуйярлар. Ол: «Муны үчүнжи гезек гайталаң» диййәр. Олар сувы үчүнжи гезек гуйярлар. ³⁵ Шейдип, сув гурбанлык сыпасының төверегине акып, чукуры долдуяр.

³⁶ Агшам гурбанлык хөдүрленмели вагты Ыляс пыгамбер гурбанлык сыпасына голай гелип, шейле дилег эдйәр: «Эй, Ыбрайымың, Ысхагың, Ысрайыл Худайы Реб, бу гүн Сен Ысрайылда Худайдыгыңы, мениң гулундыгымы, мениң бу әхли затлары Сениң табшырыгың билен эдйәндигими субут эт. ³⁷ Дилегими эшит, я Реб, маңа жогап бер! Бу халк Сен Реббиң Худайдыгыңы ве олары ызларына, Өзүңе чагырандыгыңы билсин». ³⁸ Шейдип, Реб ашак от индирип, якма гурбанлыгыны, одунлары, дашлары ве топрагы яндырар, хатда чукурдакы сувы-да гурадып ташлаяр. ³⁹ Бүтин халк муны гөрүп, йүзин йыкылып: «Бейик Худайдыр! Бейик Худайдыр!» диййәр. ⁴⁰ Ыляс оларга: «Багалың пыгамберлерини тутуң, оларың екежеси-де гачмасын» диййәр. Адамлар оларың барыны тутярлар. Ыляс Багалың пыгамберлерини Кишон чешмесине гетирип, олары шол ерде өлдүрйәр.

Гуракчылыгың соңы

⁴¹ Ыляс Ахаба: «Гит-де, ийип-ич, чүнки гүйчли ягышын сеси гелйэр» дийди. ⁴² Шейдип, Ахап ийип-ичмэге гитди. Ыляс пыгамбер болса Кармел дагының чүр депесине чыкып, ики бүкүлип, келлесини дызларының арасында гойды. ⁴³ Ыляс пыгамбер өз хызматкэрини: «Бар, деңзе тарап серет» дийди. Хызматкэр деңзе тарап серетди-де: «Ол ерде гөрүнийэн зат ёк» дийди. Ол хызматкэрини шол бир херекети еди гезек гайталамагы буюрды. ⁴⁴ Единжи гезекде хызматкэр: «Серет, деңизден элиң аясы кимин бир бөлежик булут ёкары галып баряр» дийди. Онсоң Ыляс пыгамбер хызматкэрини: «Гит-де, Ахаба ат арабасыны тайярлап, өйүне гитмегини табшыр, ёгсам ягыш оны ёлундан саклар» дийди. ⁴⁵ Бир салымдан соң асманың йүзүни гара булут бүрөп, ел туруп, гүйчли ягыш ягды. Ахап арабасына мүнүп, Йизрегел галасына гитди. ⁴⁶ Ыляса Реббин гүйжи гелди. Ол донуны билине гушап, тэ Йизрегелиң дервезесине ченли узак ёла Ахабың өнүнден ылгап гитди.

19-нжы бап

Ыляс Синай дагында

¹ Ахап Ылясың бар эден затлары, пыгамберлери нэдип гылыч билен өлдүрендиги барада аялы Изебеле гүррүң берди. ² Онсоң Изебел Ыляса чапар ёллап: «Эртир шу вагтлар мен сениң өзүни хем шол өлдүрилен пыгамберлерин гүнүне салмасам, гой, онда худаилар мана-да муны ве мунданам бетерини гөркезсин» дийди. ³ Ыляс бу хабары эшидип горкды. Ол өз жаныны гутармак үчин гачып, Яхуданың Беершеба галасына гелди. Ол хызматкэрини шол ерде галдырды. ⁴ Ыляс пыгамберин өзи болса чөлде бир гүңлүк ёл йөрөп, гелип, бир гырымсы сүбсе агажының ашагында отурды-да, өз өлүмини дилөп: «Бесдир, я Реб, инди мениң жанымы ал, чүнки мен аталарымдан говы дөлдин» дийди. ⁵ Соңра ол гырымсы сүбсе агажының ашагында ятды-да, ука гитди. Ине, бирденкэ бир периште Ылясы ырап: «Тур-да, ийип-ич» дийди. ⁶ Ыляс пыгамбер төверегине гаранжаклады. Ине, гөрсе, онуң башужында гызгын дашың үстүнде биширилен чөрек билен бир күйзе сув барды. Ол ийип-ичип, ене-де ятды. ⁷ Реббин перишдеси икинжи гезек гелип, оны ырап: «Тур-да, ийип-ич, ёгсам бу сыяхат гаты узак ве кын болар» дийди. ⁸ Ыляс пыгамбер туруп ийип-ичди. Онсоң ол нахарың гүйжүне кырк гиже-гүндизлөп ёл йөрөп, Худайың дагы Хороба^b гелди. ⁹ Ыляс пыгамбер ол ерде бир говага гирип, гижэни шол ерде гечирди.

Онсоң Ыляса Реббин шу сөзи гелди: «Ыляс, сен бу ерде нэме ишлөп йөрсүн?» ¹⁰ Ыляс Оңа шейле жогап берди: «Мен Хөкмүрован Худай Реббе гаты вепалы болдум. Ысрайыллар Сениң эхтиңи унудып, Сениң гурбанлык сыпаларыңы йыкып, Сениң пыгамберлериңи өлдүрдилер. Мениң дине еке өзүм галдым. Олар шу вагт мениң жаныма каст этмек үчин мени ызарлап йөрлер».

¹¹ Реб Ыляса: «Дашары чык-да, дагда Мениң хузурымда дур, чүнки Мен-Реб шол ерден гечерин» дийди. Реббин өнүнде даглары, дашлары ярян шейле бир гүйчли ел турды, йөне Реб елиң ичинде геплемеди. Елден соң ертитреме болды, йөне Реб ертитремеде хем геплемеди. ¹² Ертитремеден соң от гелди, йөне Реб одуң ичинде-де геплемеди. Отдан соң мылайым, пессай сес гелди. ¹³ Ыляс муны эшиденде, йүзүни донуна бүрөп, дашары чыкып, говагың агзында дурды. Ине, бир сес гелип, оңа: «Ыляс, сен бу ерде нэме ишлөп йөрсүн?» дийди. ¹⁴ Ыляс Оңа шейле дийип жогап берди: «Мен Хөкмүрован Худай Реббе гаты вепалы болдум, чүнки ысрайыллар Сениң эхтиңи унудып, Сениң гурбанлык сыпаларыңы йыкып, пыгамберлериңи өлдүрдилер. Инди мен еке галдым. Олар мениң жаныма каст этмек үчин мени ызарлап йөрлер». ¹⁵ Онсоң Реб Ыляс пыгамбере шейле дийди: «Бар, чөл ёлы билен ызыңа гит-де, Дамаска совул. Ол ере бар-да, Хазайылы Арамың үстүнден патышалыга онуң башына яг чалып сайла. ¹⁶ Шейле хем Нимшиниң оглы Ехувы Ысрайылың үстүнден патышалыга онуң башына яг чалып сайла; Абелмехоладан болан Шапатың оглы Эляшаны болса өз орнуңа пыгамберлиге онуң башына яг чалып сайла. ¹⁷ Хазайылың гылыжыңдан гутуланы Еху өлдүрер, Ехувың гылыжыңдан гутуланы болса Эляша өлдүрер. ¹⁸ Мен Ысрайылда Багал бутуна сежде этмедик, оны өпмедик еди мүн адамы галдырарын».

^bХореп – Бу Синай дагы.

Эляша Ыляс пыгамберин шәгирди боляр

¹⁹ Шейдип, Ыляс ол ерден гидип, Шапатың оглы Эляшаны тапды. Ол ер сүрүп йөрди. Онун өңүнде он ики жүбүт өкүз барды. Эляша он икинжи жүбүтүн янындады. Онун янындан геченде, Ыляс өз донуны онун эгнине атды. ²⁰ Эляша өкүзлерини ташлап, Ылясын ызындан ылгады. Эляша Ыляса: «Мен өнүрти энем-атам билен хошлашайын, онсоң сениң ызына дүшейин» дийди. Ыляс оңа: «Бар, гидибер, йөне сен мениң эден ишимин нәме аңладяндыгыны билйәнсиң» дийди. ²¹ Эляша Ыляс пыгамберин янындан гайдып, бир жүбүт өкүзин боюнтырыкларыны айрып, оларың дамагыны чалды. Азалаң агачларыны якып, өкүзлерин этлерини биширип, халка пайлады, халк оны ийди. Ондан соң Эляша гидип, Ыляс пыгамберин ызына эерип, онун шәгирди болды.

20-нжи бап

Арам Ысрайыла хужүм эдйәр

¹ Арамың патышасы Бенхадат өзүниң бүтин гошуныны топлады. Онун янында атлар, уруш арабалары билен бирликде отуз ики саны хан барды. Ол Самаря гаршы йөриш эдип, онун дашыны габап, гала хужүм этди. ² Бенхадат гала ысрайыл патышасы Ахаба чапарлардан шейле хабар ёллады. ³ Бенхадат Ахаба: «Сениң күмшүн, алтының мениңкидир; сениң иң овадан аялларың ве иң гүйчли огулларың-да мениңкидир» дийди. ⁴ Ысрайыл патышасы Ахап Бенхадата шейле жогап берди: «Эй, мениң женап патышам, сениң айдышың ялы болар; мен ве мениң әхли задым сениңкидир». ⁵ Чапарлар ене-де Ахабың янына доланып гелип: «Бенхадат шейле диййәр дийдилер: „Мен сана адам иберип, күмшүни, алтыныңы, аялларыңы, чагаларыңы маңа гетирип бер дийдим. ⁶ Муңа гарамаздан, мен эртир шу вагтлар эмелдарларымы сениң яныңа иберерин. Олар сениң көшгүни ве сениң адамларың өйлерини дөкүп, гөзлерине якан затларыны алып гайдарлар“» дийди.

⁷ Онсоң ысрайыл патышасы юрдун әхли яшулуларыны чагырып, олар шейле йүзленди: «Середин! Бу адам пислик агтаря! Ол чапарлар ёллап, мениң аялларымы, огулларымы, алтын-күмшүми талап этди, мен-де боюн гачырмадым». ⁸ Онсоң әхли яшулулар ве халк Ахаба: «Бенхадата гулак асма ве онун билен ылалашма» дийдилер. ⁹ Шейлелик билен Ахап Бенхадатың чапарларына шейле дийди: «Женабым патыша шейле дийин: „Бу гулундан илки соран затларыңы берерин, йөне сениң мениң көшгүми ве әхли адамларың өйлерини дөкүп, гөзүңе якан затларыңы алып гитмек пикириң билен ылалашмаярын“». Чапарлар гидип, оңа бу жогабы етирдилер. ¹⁰ Бенхадат ене-де чапарларыны Ахабың янына ёллап, шейле дийди: «Мен Самаряны ер билен егсан этмек үчин әгирт улы гошун гетирерин. Әгер Самарядан эгерлеримин овуларыны долдурмага етерлик тоз тапылса, гой, онда хурайлар маңа муны ве мунданам бетерини гөркезсин». ¹¹ Ысрайылын патышасы Бенхадата шейле жогап берди: «Сөвеше уграян сөвешден үстүн чыкып, ызына доланып гелйән эгер кимин өвүнмели дөлдир». ¹² Бенхадат бу хабары эшиденде, ханлар билен чадырда шерап ичип отырды. Ол өз эгерлерине: «Нызама дуруң» дийди. Олар гала хужүм этмәге нызама дурдулар.

¹³ Шол вагт бир пыгамбер ысрайыл патышасы Ахабың янына барып, Реб сана шейле диййәр: «Бу әгирт улы гошуну гөрийәрсинми? Шу гүн Мен оны сениң элиңе берйәрин. Ана, шонда сен Мениң Ребдигими билерсиң» дийди. ¹⁴ Ахап ол пыгамберден: «Бу ениш кимин үсти билен газанылар?» дийип сорады. Ол пыгамбер: «Бу ениш велят хәкимлериниң хызматындакы яш эгерлерин үсти билен газанылар» дийип жогап берди. Онсоң Ахап: «Уршы ким башлар?» дийип сорады. Пыгамбер: «Сен башларсын» дийип жогап берди. ¹⁵ Онсоң Ахап велят хәкимлериниң хызматындакы яш эгерлери топлады, олар ики йүз отуз икидилер. Ондан соң ол Ысрайылын бүтин гошуныны топлады, олар еди мүндүлер.

^{16–17} Велят хәкимлериниң хызматындакы яш эгерлер гүнортан хужүме башладылар. Бенхадат болса өзи билен ылалашык баглашан отуз ики патыша билен чатмада шерап ичип, серхош болуп отырды. Бенхадатың Самаря иберен эгерлери оңа: «Бир топар эгерлер Самарядан чыкып гелйәрлер» дийип хабар бердилер. ¹⁸ Бенхадат: «Ярашык үчин геленем болсалар, урушмак үчин геленем болсалар олары дири тутун» дийди.

¹⁹ Велят хәкимлериниң хызматындакы яш эгерлер эййәм йөрише чыкыпдылар. Ысрайыл гошуны-да оларың ызы билен гелйәрди. ²⁰ Оларың херси өз гаршыдашыны өлдүрди.

Арамлылар гачдылар, ысрайыл гошуны оларың ызларындан ковды. Арам патышасы Бенхадат атлы бейлеки сөвеш арабалы гошуны билен гачып гутулды. ²¹ Ысрайыл патышасы Ахабың баштутанлыгындакы ысрайыл гошуны йөрише чыкып, арамлыларың атлы гошунының ве сөвеш арабаларының үстүне чозуп, олары дерби-дагын этди.

²² Соңра пыгамбер ысрайыл патышасының янына гелип, оңа шейле дийди: «Гит-де, гүйч топла, сересаплы мейилнама дүз, чүнки индики бахарда Арам патышасы Бенхадат тээден сениң үстүне хүжүм эдер».

Икинжи Арам чозушы

²³ Арам патышасының эмелдарлары оңа шейле дийдилер: «Ысрайылларың худайлары байырларың худайлары болансоң, олар бизден гүйчли чыкдылар. Эгер олар билен дүзлүкде урушсак, биз хөкман олардан гүйчли чыкарыс. ²⁴ Сен шейле хем патышалары айрып, оларың ерине велят хөкимлерини белле. ²⁵ Сөвешде йитирен улы гошуның ялы тээден, шол бир мукдардакы атлы ве сөвеш арабалы эгирт улы гошун топла. Соңра олар билен дүзлүкде уруш эдерис, биз хөкман олардан үстүн чыкарыс». Патыша оларың сөзүни диңлөп, айдышлары ялы хем этди.

²⁶ Бахар паслында Бенхадат Арам гошуныны топлап, Ысрайылың гаршысына уруш этмек үчин Апеге гитди. ²⁷ Ысрайыл гошуны топланып, азык билен үпжүн эдиленден соң, олар арамлыларың гаршысына чыкдылар. Ысрайыллар оларың гаршысында ики кичи гечи сүрүси кимин нызама дурдулар. Арамлыларың гошуны болса тутуш дүзлүги долдурды. ²⁸ Худайың адамы Ысрайылың патышасының янына гелип, Реб шейле диййөр: «Арамлыларың: „Реб байыр худайыдыр, дүз худайы дэлдир“ диендиклери үчин, Мен бу эгирт улы гошуны сениң элиңе берйэрин. Ана, шонда сен мениң Ребдигими билерсиң» дийди. ²⁹ Олар еди гүнлөп, бири-бириниң гаршысында дүшледилер. Онсоң единжи гүни уруш башланып, ысрайыллар бир гүнүң ичинде арамлыларың йүз мүң пъяда гошуныны гырдылар. ³⁰ Арамлыларың аман галанлары Апек галасына гачып гирдилер. Гала гачып гирен йигрими еди мүң адамың үстүне дивар йыкылды.

Бенхадат хем гала гачып, ол шол ердэки бир ички отагда гизленди. ³¹ Бенхададың эмелдарлары оңа: «Ысрайылың патышалары, рехимли патышалар дийип эшитдик. Гелиң, жул гейнип, бойнумыза йүп салып, өзүмизиң боюн эгйэндигимизи гөркезмек үчин ысрайыл патышасы Ахабың янына гиделиң, белки-де, ол сени дири галдырар». ³² Шейдип, олар жул гейнип, боюнларына йүп салып, ысрайыл патышасының янына барып: «Сениң гулуң Бенхадат: „Хайыш эдйэрин, мени өлдүрме“ диййөр» дийдилер. Ахап: «Ол энтэк дирими? Ол маңа доган ялыдыр» дийди. ³³ Бенхададың эмелдарлары патышадан ягшы сөзе гарашярдылар. Олар патышаның агзындан чыкан доган сөзүни эшиден батларына, оны агзындан какып алып: «Хава, Бенхадат саңа доган ялыдыр» дийдилер. Онсоң Ахап: «Барың гидиң-де, Бенхадады мениң яныма гетириң» дийди. Шейдип, Бенхадат Ахап патышаның янына гелди. Ахап Бенхадады өз сөвеш арабасына мүндүрди. ³⁴ Бенхадат Ахаба: «Мен какамың сениң какаңдан алан галаларыны ызына гайтарып берерин. Какамың Самаряда базарлар гуршы ялы сен хем Дамаскда өзүңе базарлар гур» дийди. Ахап: «Эгер сен шу берен вадаңа вепалы болсаң, мен сени бошадарың» дийди. Шейдип, Ахап Бенхадат билен эхт баглашып, оны бошатды.

Пыгамбер Ахабы язгаряр

³⁵ Пыгамберлер топарындан болан башга бир пыгамбер Реббиң табшырыгы боюнча өз ёлдашына: «Мени ур» дийди. Ол пыгамбер оны урмақдан боюн гачырды. ³⁶ Онсоң ол пыгамбер бейлеки пыгамбере: «Реббиң сөзүңе гулак асмандыгың үчин сен мениң янымдан гиден бадыңа, сени бир ёлбарс өлдүрер» дийди. Яңкы пыгамбер бейлеки пыгамбериң янындан гитди. Ёлда оңа бир ёлбарс габат гелип, оны өлдүрди. ³⁷ Соңра ол башга бир адамы тапып, оңа: «Мени ур» дийди. Шейдип, ол адам пыгамбери уруп, оны яралады. ³⁸ Соңра пыгамбер гөзлерини саргы билен даңып, ёлуң боюнда патыша гарашды. ³⁹ Ахап патыша ёлдан гечип барярка, пыгамбер оны чагырып, шейле дийди: «Женабым, мен—гулуң сөвеш мейданының ортарасында сөвешип йөркәм, бир эсгер мениң яныма өз есир алан душманыны гетирип: „Шу адамы өз янында сакла. Эгер ол гачайса, сен оны өз жаның билен я-да ики путдан говрак^с күмүш билен төлэрсин“

^с *Ики путдан говрак* – еврейче *бир киккар*. Бир киккар такм. 30 кг дендир.

дийди. ⁴⁰ Мен – гулуң одур-будур ише гүйменип йөркә, яңкы адам йитирим болды». Ысрайыл патышасы оңа: «Саңа эдил өз айдышың ялы жеза берлер» дийди. ⁴¹ Пыгамбер хаял этмән гөзлериндәки саргыны айырды. Ысрайыл патышасы болса дессине онуң пыгамберлерин биридигини билди. ⁴² Онсоң пыгамбер Ахап патыша: «Реб шейле диййәр: „Мениң өлүме хөкүм эден адамымы элинден гойберендигиң үчин сениң өзүң онуң дерегине өлерсиң, онуң халкының башына гелжек бела сениң халкының башына гелер“» дийди. ⁴³ Ысрайылың патышасы Ахап йүзүни сортдуруп, гахарлы Самаря өз өйүне гитди.

21-нжи бап

Набодың үзүмчилиги

¹ Бираз вагтдан соң башга вакалар болуп гечди. Йизрегел галасында Самаря патышасы Ахабың көшгүниң янында йизрегелли Набодың үзүмчилиги барды. ² Бир гүн Ахап Набот: «Маңа гөк өнүм экмәге ер болар ялы үзүмчилигиңи маңа бер, чүнки сениң үзүмчилигиң мениң көшгүме якындыр. Мен онуң дерегине саңа ондан хас оңат баг берейин. Эгер ислесең, мен саңа онуң бахасыны күмүш билен төлөйин» дийди. ³ Эмма Набот Ахаба: «Ата-бабаларымдан галан мирасы саңа бермекден Худай сакласын!» дийди. ⁴ Ахап йизрегелли Набодың айдан сөзүне йүзүни сортдуруп, гахарлы халда өйүне гайтды, чүнки Набот: «Аталарымың мирасыны саңа бермерин» дийипди. Ахап өйүне гелип, хич зат ийип-ичмезден дүшегине гечип, йүзүни терс өврүп ятды.

⁵ Аялы Изебел Ахабың янына гелип, ондан: «Сен хич зат иймән-ичмән, нәме бейле ынжалыксыз гөрүнйәрсин?» дийип сорады. ⁶ Ахап аялына шейле жогап берди: «Мен йизрегелли Набот: „Үзүмчилигиңи маңа күмше сат я-да ислесең, онуң дерегине саңа башга бир үзүмчилик берейин“ дийдим. Ол маңа: „Үзүмчилигими саңа сатжак дәл“ дийди». ⁷ Аялы Изебел оңа: «Ысрайыла патышалык эдйән сен дәлми нәме? Тур, нахарыңы ий-де, гөвнүңи хошла; йизрегелли Набодың үзүмчилигиңи саңа мениң өзүм алып берерин».

⁸ Шейдип, Изебел Ахабың адындан хатлар язып, олары Ахабың мөхүри билен мөхүрледи-де хатлары Йизрегел галасында яшаян яшулулара, беглере иберди. ⁹ Ол хатларда шейле язылыпды: «Агыз беклемеги ыглан эдиң-де, Наботы халкың өнүнде төрдә отурдын. ¹⁰ Онуң гаршысында хем ики саны пис адамы отурдың ве олар: „Сен Худайы, патышаны нәлетледиң“ дийип, ол барада гүвәлик этсинлер. Онсоң Наботы галадан дашарык чыкарың-да, дашлап өлдүриң».

¹¹ Йизрегел галасының адамлары, яшулулары ве беглери Изебелиң өзлерине иберен хатында табшырышы ялы хем этдилер. ¹² Олар агыз беклемеги ыглан эдип, Наботы халкың өнүнде хорматлы ерде отуртдылар. ¹³ Ики саны пис адам гелип, онуң гаршысында отурды. Олар халкың өнүнде Набот барада гүвәлик эдип: «Набот Худайы, патышаны нәлетледи» дийдилер. Шейдип, олар Наботы галаның дашына чыкарып, шол ерде дашлап өлдүрдилер. ¹⁴ Соңра олар Изебеле: «Набот дашланып өлдүрилди» дийип хабар ибердилер.

¹⁵ Набодың дашланып өлдүрилендиги барадакы хабары эшиден бадына, Изебел Ахабың янына барып: «Гит-де, йизрегелли Набодың саңа күмше сатмақдан боюн гачыран үзүмчилигиңи ээле, чүнки Набот өлдүрилди». ¹⁶ Йизрегелли Набодың өлдүрилендиги барада эшиден бадына, Ахап онуң үзүмчилигиңи эелемәге гитди.

¹⁷ Онсоң Реб тишбели Ыляс пыгамбере шейле дийди: ¹⁸ «Сен Самаря патышалык эдйән ысрайыл патышасы Ахабың янына гит. Ол хәзир Набодың үзүмчилигиндедир. Ол оны өз эчилигиңе алмага гитди. ¹⁹ Сен оңа Реб шейле диййәр дий: „Сен илки Наботы өлдүрдүң, инди хем онуң үзүмчилигиңи эелейәнми? Итлер Набодың ганыны ялан ерлеринде сениң хем ганыны яларлар“».

²⁰ Ахап Ыляса: «Хә, душманым мени ахыры тапдыңмы?» дийди. Ыляс оңа: «Хава, мен сени тапдым, чүнки сен Реббин назарында йигренжи ишлери этмәге йүз урдун! ²¹ Шонуң үчин хем Реб шейле диййәр: „Мен сениң башыңдан бела индерип, сениң ёгуна янарын! Ысрайылда исле гул болсун, исле-де азат, пархы ёк – Ахабың эркек несиллериниң барыны гыраын. ²² Мениң гахарымы гетирип, ысрайыл халкына гүнә этдиренлигиң үчин сениң несиллериниң-де Небадың оглы Яробгамың ве Ахыяның оглы Багшаның несиллери ялы эдерин“. ²³ Шейле хем Реб аялыңы Изебел барада шейле диййәр: „Изебели Йизрегел галасының голайында итлер иер. ²⁴ Ахаба дегишли боланларың галада өленлерини итлер, дүзде өленлерини болса гушлар иер“» дийди.

²⁵ (Реббин назарында йигренжи ишлери этмекде Ахапдан оздуран адам болманды. Ол бу пис ишлери аялы Изебелиң итергиси билен этди. ²⁶ Ахап Реб тарапындан ысрайылларың өнүнден

ковуп чыкарылан аморлар ялы бутлара сежде эдип, иң нежис ишлери этди).²⁷ Ахап бу сөзлери эшиденде, якасыны йыртып, жул гейнип, агыз бекләп, жулда ятып, улы гама батды.²⁸ Онсоң тишбели Ыляса Реббин шу сөзи гелди:²⁹ «Ахабың өзүни Мениң өнүмде нәхили кичелдендигини гөрдүм? Онуң Маңа боюн эгендиги үчин Мен беланы Ахабың башына онуң гүнлеринде гетирмән, огулларының гүнлеринде гетирерин».

22-нжи бап

Пыгамбер Микаяның Ахаба дуйдуршы

¹ Үч йыллап Арам билен Ысрайылың арасында хич хили уруш болмады.² Үчүленжи йыл Яхуда патышасы Ехошапат ысрайыл патышасы Ахабың янына гелди.³ Ысрайыл патышасы Ахап өз адамларына: «Сиз Рамотгилгадың бизе дегишлидигини билйәрсинизми? Рамотгилгады Арам патышасының элинден алмак үчин биз энтек хич зат эдемизок» дийди.⁴ Ахап Ехошапатдан: «Сен мениң билен Рамотгилгада хүжүм этмәге гидерсинми?» дийип сорады. Ехошапат ысрайыл патышасына: «Менем, халкам, атларам сениң хызматындадырыс» дийип жогап берди.

⁵ Ехошапат сөзүни довам эдип, Ысрайылың патышасы Ахаба: «Өнүрти Ребден сорап гөрәй» дийди.⁶ Онсоң Ысрайылың патышасы Ахап дөрт йүзе голай пыгамбери топлап, олардан: «Мен Рамотгилгада хүжүм эдейинми я-да этмәйинми?» дийип сорады. Олар: «Хүжүм эт, чүнки Реб оны сениң элине берер» дийдилер.⁷ Эмма Ехошапат: «Бу ерде сорар ялы Реббин башга пыгамбери ёкмы?» дийди.⁸ Ысрайылың патышасы Ахап Ехошапата шейле жогап берди: «Ребден сорап гөрмәге ене бир пыгамбер бар, ол Йымла оглы Микая, йөне мен оны йигренйәрин. Ол маңа хич ягшы затлары пыгамберлик этмән, гайтам дине бетбагтчылык хакында пыгамберлик эдйәр». Ехошапат: «Эй, патыша, бейле затлары дилиңе алма» дийди.⁹ Онсоң ысрайыл патышасы Ахап көшк эмелдарыны чагырып: «Гит-де, дессине Йымла оглы Микаяны шу ере гетир» дийди.¹⁰ Ысрайыл патышасы билен Яхуда патышасы Ехошапат шалык лыбасыны гейип, Самаряның дервезесиниң агзындакы харманда өз тагтарында отырдылар. Эхли пыгамберлер оларың өнүнде пыгамберлик эдйәрдилер.¹¹ Кенаганың оглы Сидкия өзүне демир шахлар ясап, Реб шейле диййәр: «Сен шу шахлар билен арамлыларың үстүне хүжүм эдип, олардан үстүн чыкарсың» дийди.¹² Эхли пыгамберлер шол бир зады пыгамберлик эдип: «Рамотгилгада гит, сен ениш газанарсың. Реб оны патышаның элине берер» дийдилер.

¹³ Микаяны гетирмәге гиден чапар оңа: «Эхли пыгамберлер патыша бир агыздан хош сөзлери айдырлар; сен хем шолар ялы хош сөзлери айт» дийди.¹⁴ Микая: «Ребден ант ичйәрин, Реб маңа нәме дийсе, мен шоны хем айдарын» дийди.

¹⁵ Микая патышаның янына гелди. Патыша ондан: «Микая, биз Рамотгилгада хүжүм эделими я-да этмәлими?» дийип сорады. Микая: «Хүжүм эт, сен ениш газанарсың. Реб оны сениң элиңе берер» дийип жогап берди.¹⁶ Патыша оңа: «Маңа Реббин адындан хакыкатдан башга зат айтмазлыгы саңа нәче гезек ант ичирмели?» дийди.¹⁷ Онсоң Микая: «Мен бүтин ысрайыллары даглардакы чопансыз гоюн сүрүси кимин дагынык халда гөрдүм. Реб шейле диййәр: „Буларың баштутаны ёк, оларың херси саг-саламат өйүне гайтсын“ дийди». ¹⁸ Ысрайыл патышасы Ахап Ехошапата: «Мен саңа ол хич хачан ягшы зат хакда дәл-де, эйсем, дине бетбагтчылык хакда пыгамберлик эдйәр дийип айтмадыммы нәме?» дийди.

¹⁹ Онсоң Микая шейле дийди: «Шонун үчин хем сен Реббин сөзүне гулак гой. Мен Реббин Өз тагтында отураныны, эхли гөгүң гошунларының Онуң сагында ве солунда якын дураныны гөрдүм. ²⁰ Реб шейле дийди: „Рамотгилгада гидип хеләк болмагы үчин, Ахабы ким ырып билер?“ Бири бир зат дийди, бейлекиси башга зат. ²¹ Онсоң бир рух гелип, Реббин хузурында дуруп, шейле дийди: „Оны мен ырарын“. ²² Реб ондан: „Нәдип?“ дийип сорады. Ол Реббе: „Мен гидерин-де, Ахабың эхли пыгамберлерини ялан сөзледерин“ дийип жогап берди. Онсоң Реб оңа: „Сен гит-де, оны ыр, сен муны башарарсың“ дийди. ²³ Ине, гөрийәнми, Реб сениң эхли пыгамберлериңи ялан сөзлетди. Реб сениң башыңа бела гетирер».

²⁴ Онсоң Кенаганың оглы Сидкия Микая голай гелип, янагына шарпык чалып: «Реб сөзүни маңа аян этмән, саңа аян эдер өйдйәнми?» дийди.²⁵ Микая: «Сен муны гизленмек үчин ички отага гирен гүнүң билерсин» дийип жогап берди.²⁶ Ысрайыл патышасы Ахап шейле дийди: «Микаяны ал-да, оны ызына—галаның хәкими Амона ве шазада Ёваша элтип бер. ²⁷ Ёваша ве Амона патыша шейле диййәр дий: „Микаяны туссагхана салың-да, мен сөвешден саг-саламат доланып гелйәнчәм, оңа ачлыкдан өлмези ялы етерлик чөрек билен сув берин“». ²⁸ Микая:

«Эгер сен сөвешден саг-саламат доланып гелсең, онда Реб мен аркалы геплән дэлдир» дийди. Соңра ол: «Эй, жемагат, муны хеммәңиз эшидин» дийди.

Ахабың өлүми

²⁹ Шейдип, Ысрайылың патышасы Ахап билен Яхуда патышасы Ехошапат Рамотгилгада хужум этмәге гитдилер. ³⁰ Ысрайыл патышасы Ехошапата: «Мени танамазлар ялы, мен сөвеше эшигими үйтгедип гиржек, йөне сен өз шалык лыбасыңы гей» дийди. Шейдип, Ысрайылың патышасы эшигини үйтгедип, сөвеше гирди. ³¹ Арам патышасы өз сөвеш арабаларының отуз ики серкердесине: «Улы билен-де, кичи билен-де урушман, эйсем ялңыз Ысрайылың патышасы Ахап билен уруш эдин» дийип табшырды. ³² Сөвеш арабаларының серкерделери Ехошапаты гөрөнлеринде: «Шу хөкман Ысрайылың патышасы болмалыдыр» дийип, она хужум этмек үчин шол тарапа совулдылар. Ехошапат бар сесине гыгырды. ³³ Сөвеш арабаларының серкерделери онуң Ысрайылың патышасы Ахап дэлдигини гөрөнлеринде, ызларына доландылар. ³⁴ Бир адам яйыны чекип, төгәнден Ысрайылың патышасының совудының арасындан урды. Патыша өз арабачысына: «Ат арабасыны ыза өвүр-де, мени сөвешин ичинден чыкар, мен яраландым» дийди. ³⁵ Шол гүн сөвеш гаты гызгалаңлды. Патыша өз арабасында арамлылара тарап бакып дурды. Онуң ярасының ганы арабаның ичи билен ашаклыгына сырылып акярды; ол агшамара өлди. ³⁶ Соңра Гүн яшар чагында, Ысрайылың гошунының серкерделери: «Хер кес өз галасына, хер кес өз юрдуна гитсин» дийип жар чекдирдилер.

³⁷ Шейдип, патыша өлди. Ахап патышаны Самаря гетирип, шол ерде жайладылар. ³⁸ Ахабың сөвеш арабасы Самаря ховзуның башында ювлуп, онуң ганыны итлер ялап, желеплер-де шол ховузда сува дүшдүлөр. Шейдип, Реббин Ахап барадакы әхли айданлары бержай болды. ³⁹ Ахабың галан ишлери, әхли эден ишлери, пил дишинден гуран көшги ве әхли гуран галалары барада ысрайыл патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁴⁰ Шейдип, Ахап ата-бабаларына говушды. Оглы Ахазя онуң ерине патыша болды.

Яхуда патышасы Ехошапат

⁴¹ Ысрайыл патышасы Ахабың шалыгының дөрдүнжи йылында Асаның оглы Ехошапат Яхуда патыша болды. ⁴² Ехошапат Яхуда патыша боланда отуз бәш яшындады. Ол йигрими бәш йыл Иерусалимде патышалык этди; онуң әжесиниң ады Азуба. Ол Шилхиниң гызыды. ⁴³ Ехошапат Реббин назарында догры ишлери эдип, какасы Асаның ёлларындан йөрөп, олардан чыкмады. Эмма Яхудадакы сежде эдилйән ерлер энтек хем айрылманды. Халк энтек хем сежде эдилйән ерлерде гурбанлык берип, якымлы ыслы түтетги яярды. ⁴⁴ Яхуда патышасы Ехошапат ысрайыл патышасы билен ярашык баглашды.

⁴⁵ Ехошапатың галан ишлери, гөркезен гайдусызлыгы ве эден сөвешлери барада яхуда патышаларының йыл язгыларында языландыр. ⁴⁶ Ехошапат какасы Асаның гүнлеринде гойболсун эдилен бутхананың азгын эркеклериниң галаныны юртдан долы ёк этди.

⁴⁷ Эдомда хич патыша ёкды, дине яхуда патышасы тарапындан белленен векил барды. ⁴⁸ Опырдан алтын гетирер ялы Ехошапатың деңиз гәмилери барды, йөне олар Опыра етип билмедилер, чүнки Эсёнгебере геленлеринде, оларың гәмилери чагшады. ⁴⁹ Шонда Ахабың оглы Ахазя Ехошапата: «Гой, мениң адамларым сениң адамларың билен гәмилерде гитсинлер» дийди. Эмма Ехошапат мунуң билен разылашмады. ⁵⁰ Ехошапат ата-бабаларына говушды. Ол атасы Давут галасында, аталарының янында жайланды. Онуң орнуна оглы Ёрам патыша болды.

Ысрайыл патышасы Ахазя

⁵¹ Яхуда патышасы Ехошапатың шалыгының он единжи йылында Ахабың оглы Ахазя Самаряда Ысрайыла патыша болды; ол Ысрайылда ики йыл патышалык этди. ⁵² Ахазя Реббин назарында йигренжи ишлери эдип, өз әжесиниң, какасының хем-де Ысрайыла гүнә этдирен Небадың оглы Яробгамың ёлларындан йөреди. ⁵³ Ол Багала сежде этди ве эдил өз какасы ялы, ысрайыл Худайы Реббин гахарыны гетирди.